Herder Sa

CHE LA LINGUIFERIO

Originala Ido-novelaro

Editerio Sudo
2021

Herder Sa

CHE LA LINGUIFERIO

Kolekturo de 16 original Ido-rakonti,
kun prefaco da Gonçalo Neves

Editerio Sudo

Espinho, Portugal
marto 2021

Che la linguiferio
Autoro: Herder Sa
Espinho, Portugal

Verko en Ido (Idolinguo, Linguo Internaciona di la Delegitaro)

editerio.sudo@gmail.com
Revizita da Gonçalo Neves e Partaka
Imajo sur la kovrilo: Pixabay.com
Imajo sur la dopa kovrilo: Pixabay.com

TABELO DI KONTENAJO

PREFACO

Herder Sa, nomo pasable konocata en Idia, es la pseudonimo o — quale il ipsa expresis lo — la “plum-nomo”[1] di Sady Miguel Rataichesck, Idisto naskinta en 1939, en Ascurra, en Santa Catarina, sudala stato di Brazilia. Il habitis til matura evo en Blumenau, en la sama stato, havas du filii e tri nepoti e nun, kun sua spozino, habitas Florianópolis, sur la insulo Santa Catarina, chef-urbo dil samnoma stato.

Sa, nun retretinta, esis jurnalisto, docisto (pri la Franca linguo) en liceo statala, advokato e direktisto en korto judiciala. Il studiis la Franca, l’Italiana, la Hispana, la Germana ed anke plura lingui auxiliar: Interlingue-Occidental, Novial (surfacale) e, definitive, Ido.

Sa debutis en Idia en 2000 per mesajo en la Yahoo-grupo Idolisto,[2] en qua il respondizis komento da Michael Talbot-Wilson pri la verko *Evangelio da Santa Lukas*, tradukita da Linus Kauling en 1926.[3] De lore il ne cesis partoprenar la Ido-

[1] Mesajo 6623 en la Yahoo-grupo Idolisto (2002-07-10).
[2] Mesajo 3262 (2000-08-21).
[3] Nun disponebla che: www.ido-vivo.info/evangeliolukas.pdf

vivo di ta grupo, pasable ofte, kelka-foye mem intense, quankam kun kelka interrupti, til olua klozeso en 2020.

Precize per ta mesaji es posibla kelke levar la velo qua kovras lua figuro e konoceskar ulo (tamen ne multo!) pri lua pensado, konoci, interesi, preferi e prizi. En mesajo adresizita a sua samlandano Geraldo Boz Junior, il asertas ke en Idolisto il es "simpla Ido-lektanto od Ido-lernanto",[4] ma ta aserto montras troa modesteso, nam il ofte kontributas per interesiva mesaji: exemple, responde a Don Gasper, il donas detali pri Abelardo de Sousa (1920–1986), Brazilian Volapükisto.[5] Tempope il revelas anke personal detali, exemple, sua opiniono pri futbalo[6] o pri certena televizion-programi, quin il, responde a James Chandler, judikas kom "universala plago".[7]

Tamen lo precipua es lua kulturozeso,[8] lua interesi e konoci lingual e literatural. En 2005 il audacas publikigar, anke en Idolisto, sua original poemo "Pro quo?",[9]qua meritas quika

[4] Mesajo 5454 (2001-11-24).
[5] Mesajo 5463 (2001-11-26).
[6] "Me devas anke dicar ke me prizas la futbalo kom spektajo, sen ecesaji o fanatikesi" (mesajo 6568, 2002-07-01).
[7] Sa hike aludas *Big Brother* e "nauzeiganta e pestoza similaji" (mesajo 6741, 2002-08-08).
[8] Quon montras, exemple lua mesajo 6789 (2002.08-15) pri Karl Raimund Popper (1902–1994), Austriana-Britaniana cienco-filozofo.
[9] Mesajo 13326 (2005-01-27).

laudo da Partaka.[10] Tamen, segun semblo, pro troa modesteso o manko di su-fido, Sa ne inklinesas a montrar sua original produkturi e preferas publikigar tradukuri, exemple, la unesma chapitro di *Pinokio*, qua aparis en Idolisto en l'antea yaro.[11]

Anke en *Progreso* il aparigis nur tradukuri:

- "Lamento dil Oficiro pro sua kavalo mortanta", poemo da Cecília Meireles (1901–1964), Braziliana poetino ed anke profesoro e jurnalisto, pri qua il publikigis, en la sama numero, kurta biografio (2003, n-ro 327, p. 9–11).

- "Ye un kloko matine", "La desespero dil oldino", "La ludileto dil povro", ek *La splino di Paris*,[12] prozo-poemi dal Franca klasiko Charles Baudelaire (1821–1867) (2004, n-ro 332, p. 23–25).

- "La bela Dorothée", poemo dal sama autoro e del sama verko (2008, n-ro 341, p. 9–10).

---

[10] "Brave, Herder! / Tre bela poemo! / Recevez mea sincera gratulo ed amikal saluto!" (mesajo 13327, 2005-01-28).

[11] Mesajo 11746 (2004-04-12).

[12] *Le Spleen de Paris* (1869), postuma prozo-poemaro, konocata anke kom *Petits poèmes en prose* ("Mikra prozo-poemi").

Segun *Bibliografio di Ido* (2000),[13] Sa publisis nur du libri:

- Charles Baudelaire: *La splino di Paris*. 2012. Per Lulu. 120 p.
- Lao Ce: *Tao Te Ching* (segun Angla tradukuro da Man-Ho Kuok, Martin Palmer e Jay Ramsay). Hilversum, 2019, 47 p. (pdf-edituro).

Do, itere tradukuri. Pro to me astonesis kande, sat recente, Sa, tre timide, komencis sendar a me plura poemi e noveleti original e, precipue, kande me recevis la listo de lua verki, quin il insisteme nomas "amatorala skribaji" e qui, maxim-granda-parte, "dormas en kayeri e kesti". Nu, ica listo kontenas la tituli di 9 poemi original (kun la indiko "edc....", quo montras olua nekompleteso), 11 poemi tradukita e 22 prozo-verki tradukita. La tradukita autori es multa e montras la multeso di lua interesi: Baudelaire, Carlo Collodi, Saint-Exupéry, Jules Renard, Bertrand Russel, Lao-Tse, Jerome K. Jerome, Nikolai Gogol.

[13] Nun disponebla che: https://archive.org/details/bibliografio-di-ido-3ma-ed-2020

Nu, sat longa listo! Pro quo ol ne divulgesis antee? L'autoro ipsa explikas lo en quaza prefaco di ta listo:

"Nunadie, same kam ta-tempe, [t.e. en la tempo kande il skriptis la verki] me ankore ne pensas pri divenar idist autoro, nam, me mustas konfesar, sen falsa modesteso, ke me indijas plu bona konocado dil Linguo ed anke ne havas forci por 'brandisar la plumo'."

Nu, me havas altra opiniono. Es ya vera ke lua verki bezonas kelka lingual poliso (probable pro lua nekontinua kontakto kun Ido), ma to apene afektas lia intrinseka valoro. Me do rezolvis, unesme, redaktar, revizar, korektigar e titulizar lua poemaro, qua aparis en februaro di 2021.[14]

Quik de la komenco me opinionis ke anke lua rakonti meritas kompileso ed editeso. La redakta e reviza laboro, evidente, esis multe plu tempivora e komplikita kam en la kazo dil jus aludita poemaro, nam ica texti es plu ampla, e skriptar rakonti es plu ardua tasko kam kompozar poemi.

Tamen me sucesis konkluzar la tasko, e nun me povas prizentar verko que, ulasence, es unika en la historio dil Ido-literaturo. Advere, segun quante me savas, til nun aparis en Ido

[14] https://archive.org/details/spegulo_qua_reverberas_sun-levi

nula originala rakonto-libro tam ampla kam ica, quankam ja editesis dispersita Ido-rakonti tre valoroza (kom broshuri o en revui).

La temi dil rakonti da Sa es diversa: amikeso, religio, avideso, krueleso kontre animali, vicinal relati, la mestiero skripteral, exterterani, roboti, spacal voyaji e, precipue, plur-foye, lingui (quo justifikas la titulo quan me selektis por la kolekturo: titulo quan me simple prenis de un del rakonti e prizentis al autoro, ilqua konsentis). Plura rakonti spicizesas per literatural reminici pasable subtila, qui atestas la kultorozeso dil autoro ed igas olti plu interesiva e plu instruktiva.

Me joyas ke la bela Linguo Internaciona di la Delegitaro atraktis la autoro e ke me havis la privilejo kontributar al aparigo di ca verko.

Gonçalo Neves

ADAM

La arivo

Adam. Me nomesas Adam.

Unesma sekures-oficiro dil astronavo Astra-1, partoprenanta, en la Galaxio X, explorado dil planeto X3Y2, la Verda Planeto.

Injenioro, medicinisto, expertizero pri exploriva survey-aparati. Por plu propre parolar — la *sherif*, — quale l'amiki astronauta sur-nomas me.

Me esas ja glitanta ad-infre en mea spacal naveto, LIB-1 (de "Libelulo"), dum ke l'astronavo-matro, Astra-1, orbitagas.

Durado di decenso til nun: duadek minuti. Pos du minuti, me ter-venos. Tamen la planeto ne esas Tero, ma la planeto X3Y2. Me esas parolanta kun Harvey, la komandanto.

— Adam hike, omno O.K. — me dicas.

— OK, — repetas Harvey. — Ni akompanas tu. Me anke volas dicar...

Bruisi, krii, voci, tumulto, sono di sireno iruptas en la komunikajo, ma:

— Damnesas! — klamas Harvey. — Fai... atencez! Fairo! Fairo!

— Quo eventas? — me questionas.

Nur la sono dil sireno repetesas en la audili.

Me duras lente decensar vers la planeto.

— Hola, LIB-1 parolanta. Harvey, quo eventas? Hola, Astra-1.

Nulu respondas tra la son-komunikili.

La konekt-kapsulo duras glitar aden X3Y2

Me examenas la flug-sistemi. Omno funcionas quale expektita.

Me ad-justigas lasta detali por la ter-veno. LIB-1 proximeskas al sulo, lente extensas sua stala araneatra gambi e milde ter-venas.

Me ek-swichas la kontroli.

Nur la zumado de la radio e del aero-ventizili duras funcionar.

Me repetas:

— Harvey, per Kristo! Parolez! Quo eventas? Hola, Adam hike, LIB-1 vokanta...

Me anxioze vartas.

Dume, rapida regardeto tra la luki di LIB-1. Unesma vidajo: somerala suno varsanta su super vali, foresti, lagi. L'ensemblo aspektas vasta, ne-reala gardeno.

Ka to esas posibla? Katastrofo sur Astra-1? Explozo! Ka mortinti, transvivanti, ka vunditi? Ka me esos kondamnita restar sola sur ica planeto? E me ne esas mem natur-exploristo. Kad ulo ne-remediebla, sen-espera eventis sur Astra-1?

La voco dil chef-injenioro, dum ankore esar sur Tero, kelka semani ante nun, resonas en mea memoro:

— Adam, kaze ke ulo ne previdita eventos, ne suciez, restez tranquila e, precipue, restez sempre proxim LIB-1. Ni sokursos tu. Ne trublesez, quo povas eventar?

"Ma nun, sokurso, ek-ube?", me pensas.

Me probas la radio-kanal-komunikili itere. Nulo. Me regardetas ad-extere. Fore, ulo. Ka maizo- o kano-agri? Nura impresuro.

Dum du hori me restas en la navo insistante per la radio-komunikili. Mentale me revizas mea instrucioni pri la des-embarko ed anke kelke foliumas abordala manuo-libri. La rezulto di la pre-explori sur Astra-1, poka hori ante lore, esabis bona. Atmosfero preske identa a ta di Tero. Bona vivo-kondicioni, segun semblo.

Me en-swichas la auxiliara inspekt-aparati e l’atmosfero-servili por konfirmar.

Nova regardeto ad-extere. Nul balde minacanta atako da militero o militala sovaji, feroca bestii od homatra indijeni. Me ne-volunte ridetas. Arbori, arbusti, foresti, lagi, explozo di flori, mili de flori, cirkume, til fora disto.

Quale deskriptar ica gardeno facinanta? Me restas perplexa e murmuras a me ipsa:

— Paradizatra gardeno.

Me probas itere kontaktar Astra-1.

Nulo!

Me lente ek-iras la konekt-kapsulo e konservas metita mea kasko spacala — pro l’aero, omnakaze. Me kunportas armo. On nultempe savas...

Me devas exploradar la loko por fine liberigar l’areo por l’altra kosmonauti. Ma...

Ka li ankore vivas? Ka li ankore venas?

E quik lor pazar ad-extere sur la planeto mea personala instrumenti konfirmas: l’aero esas bona, mem plu bona kam olta di Tero, on povus dicar! “OK til nun”, me pensas.

Pos cirkum-regardar, unesme per la multa-direciona televizionala imaji di mea kasko, me desmetas ol e longe aspiras la aero. Pura, nula pulmonala veneno. Ma, malgre la viziono

idiliatra dil peizajo, ulo super-pasas mea impresuri: la memoro pri mea astronauta kompani. E kande me klozas mea okuli, esas lia imaji luktanta kontre flami ed explozi quin me vidas.

Dum instanto, semblas a me vidar rapida lum-cintilo fore. Me prenas bi-lorneto e profunde exploras la vasta ceneyo. Nulo.

Ka mirajo, imaginajo?

Pos bone examenar olu, me riskas gustar frukto de arboro proxima (on instruktabis ni pri la manjado di oli). Tre dolca, sen-venena. Me anke decidas probar l'aquo. Ka venenizita? Me ne savas pro quo, me kelke ridetas. E pos ad-juntar ad olu kelka kemiaji quin me kunportabis, me prenas portebla glaso e drinkas. Me nulo sentas, e ne falas mortinta.

Me par-examenas mea situaciono. Quon facar? Ne-utila probar atingar la navo-matro per LIB-1; pluse, kaze ke to esus ankore posibla, tamen, kad ankore existas navo-matro? Altra-latere, la fuelo-rezervi di LIB-1 esas limitizita, la konekt-naveto ne esas taxio kapabla sen-cese ad-irar l'astronavo e retro-venar.

Me havas provizuri — manjaji e drinkaji en la konekt-kapsulo. Ed abundeganta frukti ed aquo, extere. Ka me restos hike por sempre? Me exploras la cirkuma loki. Me sentas me quaze Crusoe-atra naufrajinto jetata adsur la plajo. Kad esas kanibali hike? Ka me trovos ula ped-traco ulaloke? Ka me renkontros ula Friday ("Venerdio"), quale sur-nomesas l'altra

protagonisto dil romano da Daniel Defoe? Me regardas cirkume. Nur la vejetala e floroza maro e la ne-cesanta zumado dil insekti.

La hori pasas.

Me retro-venas a LIB-1 e probas la radio-komunikili itere. Ne-utile.

La noktesko esas agreabla. La luno ja levas su en la horizonto.

Me certe decidos dormar interne di la kapsulo evidente. Me pensas pri manjar e drinkar kelko ma, ta-instante, me ne hungras, nek durstas.

Me kushas me sur la sulo en libera aero.

La ciel-observado kelke distraktas me. Ne-konocata stelaro. Fora galaxii. Mikra luno redatra flotacanta quale boyo en la nokto, tra nebuli. Altra mondo, altra luno, altra cieli, me murmuras.

Plusa hori pasas.

Me en-iras la kapsulo e probas dormar.

Me dum un horo somnoletas e, fine, fatigita, dormeskas e destranquile dormas preske til la matino sequanta.

Unesma semani

“Robinson, unesma jorno”, me pensas lor vekar. La suno komencas levar su.

Nova ne-utila inspektado dil cirkumaji e di la fora disti, per bi-lorneto, ed anke, per la kapsulo-instrumenti.

Kelka jorni pasas, e me nur marchas, ad-hike, ad-ibe, ne for la konekt-aviacilo.

Pos preske du semani, subite, la voco di Harvey, ye la radio-komunikilo, meze di forta kraketado.

— Adam? Hola! Hike, Astra. Quale tu standas?

— Hola! — me dicas. — Bone, me standas bone. Per la diablo, Harvey, quo eventis?

— Lietnanto... Adam... Ni havis grosa trublo pro fairo ed explozo surnave. (KRAKETADO EN LA RADIO). Ni perdis LIB 2 e 3. Oli komplete destruktesis. Astra-1 subisis generala domaji, preske omna-loke surnave, pro explozo proxim la centrala mashino. Kauzo til nun ne konocata. Per la venonta resursi di Astra -2 — me ja kontaktis li — muntisti, remplas-materiali edc. certe arivos balde e ni povos lore reparar preske omno. — Il pauzas dum instanto e ad-juntas: — ecepte la du konekto-aviacili, regretinde.

— Esas pluse, Adam. Ni balde komplete perdos itere radio-signalo, nam la satelital extera komunik-dishi, quin ni ta-instante mi-reparis, esas plu komplete reparenda e ni ne povos inter-parolar dum kelka tempo, ad-minime til ke la sokurso-navo di Astra-2 arivos e la reparadi facesos. Ni mustas vartar... tu mustas vartar... tu ne povas nun ri-venar. La konektili-staciono esas grave domajita. Ni mustas vartar...

— Ka vunditi? — me interruptas lu.

— No!... — il tacas, ma balde ri-komencas — bone... kelki... Taylor vundesis, perdis fingro, la mikra fingro en la explozo (IL EMISAS UL-SORTA RIDADO). Askoltez, tu mustas vartar dum kelka semani, ka tu komprenas? (NOVA KRAKETADO DE LA RADIO.) Tu mustas...

— Yes? — me respondas. — Harvey! — me balbutas. — Me ad-portos to quon me kolektos, fotografuri, imaji, arkivi... Esas planeto extraordinare bela pro olua splendideso naturala. Ne esas homi od altra enti, ad-minime til ica instanto ed en la cirkumaji. Me instalos sensori...

Ma me ne finas la frazo ed anke nulo pluse audesas.

“Yen! E nun?”, me questionas me ipsa.

L’altra LIB — la 2, komandata da Taylor, e la 3, sub la direktado da Ubers, amba (ne l’astronauti, Taylor ed Ubers, amiki e kompani, — ma la konekt-kapsuli) domajita! Bone,

ecepte Taylor, vundita pro la sekita fingro! Juste li, la natur-ciencisti, ne decensos al planeto. Quon divenos l'explorado? Quon facar sen la naturo-ciencozi, sen lia partopreno? Certe, nur surfacale cirkum-exploradar, observar, inspektar, forsan registragar kelko. De nun, to esos mea omna-dia apene signifikiva laboro. Me esas, me ja dicis lo, nur la *sheriff*, la "vedeto", la ushero, ka ne?

Me quaze vidas la du exultant amiki, cirkum-iranta la fantastika gardeni, meze di festo di maiflori, ailanti, alburni, angeliki, jalapi, tragakanti, pini... quale du pueri kuranta tra forestoza vali, quale kindi, exultanta lor renkontrar ula ne-versimila varietato di planto, kolektanta spori, fungi, folii, examinanta vermi, insekti, stoni... Mea mento flueskas pro la nomaro di la bunta floraro, quale se la flori ipsa emisus sua nomi per odori e parfumi.

Me stacas, regardante kelka fisheti natanta ad-hike, ad-ibe, en lageto. "Karcerani", me pensas, "karcerani dil lageto, same kam me, solitara karcerano sur ica planeto", me filozofias e sospiras.

Plusa semani

Longatempe me restas ibe, proxim LIB-1, preske ne-agema.

Pose me koncias ke esas preferinda kelke for-irar, quankam ne tro adfore. (“Adam, restez sempre proxim LIB-1”).

Ante departar me examenas mea abordala instrumenti e mezurili. E lor generale inspektar la naveto me, shokita, deskovras ke la suno-alimentita baterii, til lore en bona stando, lente likas. To esas mala novajo. Quale transformar la sun-radii ad elektrala energio sen la baterii? Explozo sur Astra-1 e, nun, la esencala baterii dil konekt-aviacilo likas. Me blasfemas, maledikas ed iraceskas pro la feka astronavo-fabrikerio ed omna teknikisti qui produktabis ta reziduacha feraj-amaso, Astra-1 ed olua aviacili. Ho cieli!

Subite, pluveskas. Me decidas vartar. Me ad-iras la en-ireyo por regardar. Me observabis, ke plurafoye pluvas dum la jorno, pluvi abundanta ma rapida. Atmosfero e klimato teratra. Me restas ibe dum kelka instanti, pensema. La tempo pasas, e balde la pluvo cesas.

Me prenas mea dorso-sako, la armo, kelka instrumenti, la kamero, mikra meteorologiala aparati e la su-inflebla veter-baloni.

Lor irar me ri-turnas me por regardar mea aer-navo. LIB-1 stacas sen-mova, olua quar stala gambi stekita funde en la sulo, quaze enorma insekto mortinta.

Sur la sulo, formiki hastas, vespi ed abeli flugetas en l'aero, uceli traplunjas la azuro. Fore, herbivora brutaro ne-identifikebla (ka bovi)? fugeskas kande me komencas instalar mea aparataro e liberigar la meteorogiala baloneti.

Pos du hori, me sidas an petro sur la gazonatra sulo, por dejunetar e regardar cirkume, kelka-foye per la bi-lorneto. Me anke facas fotografuri. "Esas interesiva", me pensas. Nokte, me audas ululadi fore. Ka volfi? Jorne, me nur vidas fore ta docila, bovatra quadripedi. Nula karnivora bestio semblas minacar li. Ta misterio meritas exploresar.

Sur la sulo humida, nula homala ped-traco irga-loke. Nula *Homo erectus*, nek *neanderthalensis*, o *sapiens*, nula signo di inteligenteso homala, nul edifici, konstrukturi o monumenti, ed anke nula cienco-fiktiva kreinto. La hori flugas, me fatigesas. Esas tempo retro-venar. Me departas vers la mortanta kolekt-vehilo, mea bazo-kampeyo. Ka mea sarko, mea tombeyo? Mi-voye, me vidas ulo simila a ped-traci parte presita sur la fango. Me fotografas li e duras marchar. Evidente, li ne esas ped-traci, nam ne esas homi sur la planeto, segun semblo, nur ta brutaro.

La semani fluas. Jornope. Singla jorno preske simil al altra.

La jorni finala

E tale, plusa semani pasis.

Fakte, quar monati ja fluabis, de la katastrofo dil astronavo. Jornope. Singla jorno preske simil ad altra.

Me probas la mashino di LIB-1. La motori ya esis mortinta. Ne-posible vehigar olu... Nula ago posibla. La sun-baterii esis preske exhaustita. Me ek-swichis la cetera sistemi, ecepte la radio. Mea manjaji en la glaci-armoro ja perisas.

De kelka jorni me sentas me maladeta. Hiere me falis, e des-facile sucesis reptar til LIB-1. Me esas medicinisto, ne mediko, ma me konsultas me ipsa. Probable ula ne-konocata (da me) sindromo, segun mea diagnozo. Per uzo di medicinala kemiaji quin me trovas en la medikament-armoro me kelkete ri-saneskas.

E tale, plusa tri semani pasas. E lore, uldie, subite, ulo eventas. Me esas dormetanta en la kabino e me audas la siflado de la son-sistemo.

On vokas me insistente.

— Hola, LIB-1, hola, Adam. Respondez... Hola, LIB-1.

Me jetas me adsur la komunikilo.

Preske sen-voca, me balbutas: — Adam hike, LIB-1. Adam...

— Deo dankesez — dicis la voco. — Quale tu standas? Esas Harvey...

—Pasable bone, me respondas. E vi?

— Ni havis grosa trubli, ma la sokurso da Astra-2 arivis hiere, ad-portante material e teknikala resursi, muntisti e reparo-peci. Ma la altra konekto-vehili tote destruktesis. Ka tu vere standas bone?

Yes, — me balbutis — ma tre fatigita. Ad-vere, me male sucesas marchar, me tranas me.

— Adam, — il dicas — fine me havas bona surprizo por tu: lietnanto Stevens. Lu sokursos tu, lu liberigos tu. Lietnanto Stevens, di Astra-2, esas ja decensanta vers la planeto por extraktar tu. Lu duktas du-plasa konekt-vehilo. Vartez.

Me falas inerta adsur la sidilo di mea naveto. La fatigeso esas preske ne-vinkebla. Me pensas jetar me ad-sule, klozar la okuli e dormar.

Me deliras e, mentale, recitas por me ipsa: “Deo... dicis: la tero verdeskez per verdaji; herbi suportanta semini, e frukt-arbori fruktifanta sur tero segun lia speco”... tero... paradizo!

Me stacas por regardar tra la luko. Vehilo, simila a LIB-1, ta-instante milde ter-venas adsur tereno proxima. Ol ne esas “libelulo” quala le nia, ma araneatra spacal vehilo, kun anke longa stala gambi stekita en la sulo, la motori ne-laute zumanta.

Me ek-iras ed esforcas tranar mea bagajo, kun la fotografuri, la filmi, la arkivi komputorala — testi di mea pasajo sur la Verda Planeto. Me arivas proxim l’aviacilo.

E — beanta, astonata, stuporigita, certe pro mea fatigeso — me vidas, ye la en-ireyo dil spacala naveto jus arivinta: militale uniformizita... yunino! Bela, autoritatoza, impresiva...

— Lietnanto Stevens, — el prizentas su e, per ferma militala jargono, ad-juntas — me venas extraktar tu de ica planeto.

— Ka, liet... nan... to Stevens? — me kelke imbecile balbutas.

— Yes, — el respondas — Stevens, Eva Stevens. Nomez me Eva.

Ne-volunte, me kelke vango-redeskas.

Ni en-iras la naveto e pos kelka instanti la spac-aviacilo komencas levar su.

Me jetas lasta regardeto adsur la paradizatra planeto... gardeno... Adam! Eva!... Mea mento intense ekigas ta nomi, e me, dezolita, fremisas:

— Adam, Eva... ka ni livas la planeto, X3Y2? La... paradizo?

DU DISPUTEMI

Nulu memoras de kande la du olduli, Fratt ed Amik, agro-kultivisti, proprieteri, vicini de la tempo de lia avi, preske sam-evanta, inter-disputas. Kelki dicas ke forsan de l'infanteso. Plu recente la des-konkordi plu-graveskis pro itero di anciena disputo pri limiti inter lia proprietaji, precipue pri apuda foresto. L'una esis alta, magra, grava, l'altra — bas-statura, generale ridema, bonachulo, grasuleto. Li semblis desegnuri di Dom Quijote e Sancho Panza, da Gustave Doré.

De plura yari, l'altri — lia spozini e la filii di la du familii — kun-vivis — ed ankore kun-vivas — pace, ecepte la du olduli, qui ne cesas iracigar e provokar l'una l'altra. Li esis bapto-patri di la filii, la Fratt-infanti e la Amik-infanti, de l'una e l'altra familio.

Quale me dicis, la des-konkordo plu graveskis, segun semblo, pro la disputo pri la limiti di lia proprietaji, plu exakte pro recenta erekto, da sioro Fratt, di petra bloko, termino-stono indikanta ke la apuda foresto apartenas a lu, pro esar plu proxima, sen irge egardar la yuri di Amik.

Amik konvinkesis ke la foresto apartenas al du proprietaji, pro sua situeso inter oli. Il fondis sua konvinkeso sur anciena

manuskripti, a qui l'advokati e, fine, la korto regionala ipsa atribuis nula valoro legala. Nur mikra parto dil foresto, apud la limiti di lua agri, apartenis a lu, la maxim granda parto a Fratt. Fakte, nulu ek li volis propre des-forestizar la loko. Forestala voyeto e pas-yuro grantis ad Amik aceso a lua mikra parto dil foresto.

Or, la erektado di ta insultanta indikilo shokis Amik. Lor vidar ta profanacanta konstruktureto il furieskis: — To esas skandalo, shamo, violento! — il klamis.

Quale on bone savas, l'antiqua Romani, inter sua tanta deaji, kultis Terminus, la deajo qua protektis la limiti, la agri, la linei, la hegi, la frontieri. Lor la yarala festi Terminalia, la familio-mastro benedikis la sakra petra bloko — la termino — qua homajis ta deajo protektiva dil limiti di lua agri.

Fratt ne konocis e, do, ne konservis, ta historiala kustumo, ma il veneracis la mikra monumento quale sakra, muta e samtempe eloquenta proklamo di sua yuri pri la foresto.

Anke Amik, komprenende, nulo savis pri l'anciena kulto e furieskis avan indikilo pri ne-justa e ne-yusta privacado di sua yuri pri proprietajo quan il reputis sua.

Il unesme retro-pazis, dezolite regardis la petra bloko dum instanti, ed... urinifis adsur olu!

Kande on savigis da Fratt la skandaloza, pekoza profanacado, il quik prenis fusilo e pafis du-foye kontre sua des-respektoza, blaminda, hororind enemiko.

Fortunoze il mis-pafis, nula kuglo atingis la profanacinto.

Me ne savas ka, segun ke skribis J. K. Chesterton, “ni facas nia amiki, ni facas nia enemiki, ma Deo facas nia vicini.”

Tamen me savas ke la du olduli de lore plu enemikesis. E li ne perdis tempo e ne cesis inter-molestar, -persekutar, -tormentar, -vexar, -jenar sempre kande posibla, irga-loke. Ka bov-yuno falis aden ravino? Amik kulpas! Ka fairo ne-explikebla iruptis aden komuna bambuo-rezerveyo proxima? Fratt kulpas!

Kaze ke li hazarde inter-renkontras, nula saluto, ultre ul-sorta murmurachado: — Hum! Hum! — mi-voce. L’unu levas la shultri, l’altru frunsas la brovi.

La sacerdoto dil vilajo, sen nomar irgu, sen mencionar li, komprenende (ma la fideli tre bone savis pri qui il esis parolanta) solene predikis dum meso pri amikeso e frateso, dil vicini, generale: “quante bona, quante dolca frati habitanta kune unionita”, il predikis, citante la Evangelio, proklamante la bon volo e la paco. Dum ke la paroko predikis, Fratt cirkum-regardis kun mieno absenta. Amik koncentresis per diskrete inspektar sua ungli e kelke tusetar por matidigar la parolo dil predikanto.

Tempo remedias omno, on dicas. O nulo, on anke dicas. La du olduli, same kam la ceteri — to esas, ni, kompatinda mortivi — duris jenar l’unu l’altru.

En la pasinto, la vilajani timis ke ula tragedio rezultos de ta vicinala disputi. Ma, kun la tempo-paso, malgre la konflikti ed eventuala pafadi, li nur regardis la duo kom jokeri partikulara qui nul-tempe vere vundus od ocidus l’una l’altra. Li nur ridetis mokante, quankam kelketi ankore timis ne-volata tragedio. Kelki ek la amiki tempope probis ri-konciliar li. Ne-utile. Esas vera ke Fratt sempre plu kelke diskrete toleris mikra mis-pazi di Amik vers sua parto dil foresto por ibe extraktar ligna bloki. Ma, quale on dicas, la volkano esas nur dormanta, pronta explozar.

Fakto interesiva esis ke la du familii, la du spozini, el-ta di Fratt ed el-ta di Amik, e lia filii, nultempe parto-prenis la enemikesi di la duo. Pri la reciproka des-amikeso di la du olduli, lia spozini esis sen-kompata: — Vi esas du imbecili — dicis l’una a Fratt. — Vi esas du idioti — dicis l’altra ad Amik.

Tempope la familiani kelke plu suciis la reciproka abomino da tala su-dicant enemiki, nam on nultempe savas...

Quo? Bovo invadis maizo-agro di Amik. Il-ca en-iras la domo por querar fusilo ed insisteme pafas vers Fratt.

Quo? Amik extraktis kelka ligna bloki ek la parto dil foresto apartenanta a Fratt. Fratt aparas, minacanta, klamanta, apuntante fusilo timigive.

Ta ceni divenis rutinala.

Or, la proprietajo di Fratt situesis ad-monte di ol-ta di Amik. Rivereto fluis vers la agri di la tereni basa, la agri di Amik.

Fratt komencis konstruktar digo e formacar lageto por fish-edukado. Amik preske subisis cerebrala apoplexio kande il perceptis la labori. Il cesis aspirar sua pipo, qua falis ek lua boko, lor perceptar ta laboro ed ad-kuris.

— Deo mea! Kriminanto! Ka tu nun volas estanchar la fluvio? Ka tu nun volas sikigar la mari? — Il prenis hauo de sur la sulo ed avan-iris vers Fratt. — Per la diablo, ka tu volas furtar mea aquo?

— Ne esez ridindacho, Amik — klamis Fratt. — Ne esez stupida. Ka tu ne vidas ke pos la digizo, la aquo dil rivereto duros fluar vers tua agri? La barilo nulo impedos.

— Ma, ma, — nur murmuris Amik, e radotis — e la fishi... e la lageto...? Ka tu volas jetar sordidaji aden la aquo? — ed il bitre sospiris

Altra-okazione, la duo esis partoprenanta, kun amiki, bulo-ludo, simil a Franca *petanque*, en la placo dil vilajo. Ye

certena instanto, pro sen-senca diskutado inter la luder-esquadi, pri bul-stroko, on komencis lansar buli ad-aere, ad-hike, ad-ibe. Un ek li atingis la kapo di Fratt. Il-ca quik kulpigis Amik — Ocidero! Malfacanto! Ka tu volas ocidar me?

— No! — Amik respondis. —Ne me lansis olu. — Ed il ipsa duktis Fratt ad apoteko proxim la bul-agro por ibe pansar lua vunduro.

Ka paco?

Pos kelka monati, Fratt konstruktigis bovo-stablo preske apud la tereni di Amik. — Ka la infamo mustis plasizar ta bovo-stablo tante proxim mea agri? — Amik questionis su ipsa. Ed il jemis, grondis, maledikis la vicinala plu-bonigo.

Fratt plu-fortigis la apuda fenco per abundeganta pintoza metal-fili e fera stangi, ed ibe instalis tri ek sua bovi.

Or, nokte sturmo eruptis. Meze di tondri, forta pluvo e venti forta, fulmino-stroko atingis la metal-fili e la fera-stangi — ecelanta fulmino-konduktili — ed elektro-mortigis la animali.

Matine, ye la jorn-lumesko, Fratt ad-iris por examenar la nova instaluri e shokesis da la tragediala ceno: tri bovi mortinta jacis sur la sulo! Il kriis, e klamis — Ho Cieli! Ho cieli! — il tramplis iracoze. Il falis sur sua dorso. — Tu kulpas! — il klamis kande Amik aparis. Il-ca ridetis. — Esas la cieli! — Il dicis — ed il levis la shultri.

Fratt ad-iris asemblar kelka laboranti por helpar lu enterigar la bovi mortinta.

Ek un del animali brulita il sekis karno-peco ed invitis la kerli brez-koquar olu kun lu, ma nulu aceptis partoprenar ta trista festino cirkum la grililo.

E tale pasis la monati... e la yari.

E bone, ja venis la tempo finar ica rakonto. Quo restas dicota?

Fratt havis filiino: bela, duadekyara yunino — ed Amik: duadek-e-un-yara filiulo, anke bela ed yuna.

Yes, sagaca, savoza lektanto, li havis yuna filii...

Ma la Granda Bardo ja rakontis definitive la trauranta historio pri Romeo e Julieta, pri le Capuletto e le Montechio.

Nia Capuletto e Montecchio, to esas le Fratt e le Amik, vere, sen multa konvinkeso nur probis evitar la amoresko. La yunina Fratt sendesis ad skolo di regulierini dum kelka monati e la yunula Amik iris laborar en komercala firmo en urbo kelke distanta. Ne-utile.

E nula tragedio eventis.

Romeo e Julieta sucesis inter-renkontrar itere, ed... inter-mariajis

Pos un yaro le Fratt ad-iris la akush-hospitalo por konocar sua nepoto. Lor retro-venar adheme, survoye, il penseme

regardis sua spozino: — Dicez, — il sospiris — ka tu ne trovis ke la infanteto... hum!... hum!... ke il semblas havar la mieno di... di...dil altra avulo?

La spozino regardis lu e ridis.

— Ho cieli! Tu esas vera stultacho!

E pose? Forsan volas ankore savar irga lektanto.

La du olduli divenis, quale ni omna, mem plu olda. La konflikti divenis plu skarsa, plu rara e, fine, preske cesis.

Eventis lore ke uldie amba olduli koincide enternesis en hospitalo por kelka ne-grava kirurgiala operaco. La hospitalo dil vilajo havis nur du-malada chambri. Or, la flegistino jus engajita dal hospitalo nulo savis pri la antecedenti di la du disputemi, e, pos la kirurgio, en-irigis li en la sama chambro, dum ke li esis ankore mi-anesteziita.

La duo vekis preske samtempe. Li cirkum-regardis.

Inter la du liti, esis tableto kun vitra aquo-krucho sur olu. Li regardis l'una l'altra, pose, samtempe, extensis sua manui vers olu. — Ol esas mea aquo! Ol esas mea aquo! — li amba proklamis, dum probar sizar la krucho.

Ta-instante, la flegistino en-iris la chambro e vidis li samtempe prenar e sukusar en la aero la vitra krucho, qua falis e tote frakasesis sur la pavimento.

HIERE, CIS LA FLUVIO

Esis olim, lor la 2ma mondomilito, yuno qua tre prizis seglo-vehar sur fluvio...

No, mea rakonto ne komencas tale.

Me evis dek-e-sis yari. Me habitis proxim la fluvio “Y”, kun mea avo Düberer, pastoro evangeliala retretinta, nun agro-kultivisto, kun mea frato, Ralph, qua jeris nia mikra farmeyo, distanta per kelka kilometri de urbo di en-migranti. Anke la maro esis proxima, per ok kilometri. Me helpis mea frato jerar la farmeyo, e precipue prizis plajo, maro e... duktar bateli. Komence, du yari ante lore, me improvizabis rafti per trunki di bananiero. Me probis preske omnasorta bateli, kanoti, pirogi... Fine, kun la helpo da du kompani, samevani, me sucesis konstruktar batelo, vera, quankam mikra. Ni multe laboris, per utensili ed instrumenti de la labor-benko di mea avo. E ni preske esvanis pro exhausteso, pos du semani, pro tante laborir ma, fine, kun joyo ne-dicebla, inauguris mikra seglo-batelo, ne destinata ad-irar la maro, kompreneble, ma por par-navigar la fluvio. Dum kelka semani ni batele ad-iris preske omnajorne, admonte, admare, ne tre for nia vilajo.

Tamen, tadie, me batelagis sola, me ne memoras pro quo. Forsan pro ke mea amiki esis altra-loke che su kun sua ludi ed aferi. Me prenis mea peskado-utensili, mea bi-lorneto, mea paf-armo di kalibro 22, mea pesk-bastono, konsultis la meteorologio — to esas, surfacale inspektis la horizonti por serchar signi di somerala sturmi — e levis ankro, — plu bone, desligis la batelo — hisis la seglo e vehis ad-avane kun granda joyo e plezuro. Esis sis kloki matine.

Me prizis seglo-irar, e dume, explorar rivi e busheyi, koliar frukti, kelkafoye pafar ad ucelo plu granda, peskar, revar pri aventuri e voyaji, lor futura milit-navala servado. Me revis pri engajesar, vizitar fora landi, parkurar la mondo. Me nur mustis, me pensis, future, konvinkar mea kuzo, e ne nur mea kuzo, qua esis mea sever mentoro ed idolo, ma — quo esis ul-maniere plu grava — mea avo.

Mea kuzo ne habitis kun ni, ma tempope, tre freque lasta-tempe, il retro-venis e lojis che ni. Il esis lietnanto en l'armeo, ad-vere agento militala — ni savis — e precipue surveyis la agado di grupi simpatianta la enemiko en chef-urbo proxima.

Me envidiis il, lua figuro militala, ferma, rezolvema. Me prizis ed admiris il, pro lua amikeso vers me e lua kontagianta bon humoro, sempre pronta ridetar, malgre mieno kelka-foye desquietigita. Il apartenis a l'armeo, ma ne metis milital

uniformo, quankam militisto, nam il fakte esis agento pri sekureso interna dil armeo. Il mantenis mem armi e radio-aparato en sua chambro en nia domo. Il ofte insistis pri nia kompleta diskreteso relate lua aktivesi, quo esis ja tre facila, nam il ipsa esis tre diskreta, ed il poke parolis pri sua aferi. Pluse, ni ne havis ofta viziti da parenti od amiki ed en nia proprietajo, esis nur un farm-laborero, qua sola okupesis nur pri la aferi dil farmeyo, e du servistini. Malgre ta diskreteso, lor dineo, il kelka-foye parolis, kun kelka tacemeso, pri sua sucii ed aktivesi.

— Esas signi di sub-mara navi an nia litoro — il uldie dicis. — On inquestas pri lia aktivesi. On deskovris, sude, restaji di bucherio improvizita, sur agro dezerta proxim la litoro. Segun semblo, li celate audacas des-embarkar, por buchar un o du bovi, por provizar lia navo per bov-karno. Hike, ni ne multe mustas suciar ta aktivesi, nam la maro esas distanta per kin kilometri e ne esas granda bov-edukeyi en la apuda farmeyi. Quo suciigas ni hike en nia regiono esas la simpatianti dil enemiko precipue en l'urbo.

Me ne multe suciis pri ta naraco, nam me ne intencis, nek povis, ad-irar maro, mea batelo esis tro mikra por ta inkurso. Mea kompatinda naveto ne povis evidente afrontar maro e submarnavi.

Or eventis ke, en la sequanta jorno, pos ta informo di mea kuzo, me ek-iris navigar e decensis la fluvio, quale sempre helpata da la fluo e da milda matinal venteto. Me nur kelke suciis pensar ke, lor mea retro-veno, vespere, lor seglo-vehar, la vento esos plu kalma, plu skarsa.

Me ja navigabis cirkume du kilometri kande, subite, me atencis automobilo haltinta sur la choseo an la rivo. Ol semblis l'automobilo di sioro Magd, homo ne tro simpatioza, konocata en l'urbo pro sua aktivesi favore l'enemiko. Me konocis il nur per vido.

Pro kuriozeso forsan, me ne savas pro quo exakte, me decidis vartar dum kelka tempo, por observar la ceno. Ta regiono dil fluvio esis skarse habitata, e rara automobili iris sur la fluviala voyo apuda. Me lente des-hisis la seglo ed proximigis la batelo a la rivo per remado. La minuti pasis e me havis impresuro ke la exhaust-tubo dil automobilo inerta kontinue ekjetas kombust-gasi. To plu-grandigis mea kuriozeso. Me decidis proximeskar e plu detaloze explorar la ceno. Ne esis des-facila desembarkar, nam la dextra rivo dil fluvio ibe esis min eskarpa kam la sinistra. Me lore ligis la batelo e klimis la rivo.

La ceno ne chanjis, esis nul movo en l'automobilo. Me proximeskis ed examenis ol interne. Sioro Magd sidis senmova, kun la torso inklinita e la kapo apogita an la dukto-roto. Me

cirkum-iris l’automobilo vers lua altra latero, kande, ne-expektite, ulu saltis vers me, forte prenis mea brakio, jetis me ad-sule.

Me vidis yunulo qua semblis evar cirkume duadek e kin yari, vestizita per boti, pantalono, kamizo verdatra e navano-boneto. Il havis revolvero en sua manuo e brandisis ol kontre mea vizajo, dum pozar boto sur mea pektoro. — Ne pafez! Ne pafez! Me klamis. — Restez tranquila! Ne movez! — il imperis. — Qua esas tu? Ka furtero? Ka tu volis furtar l’automobilo? — No! — me respondis. — Me ne esas furtisto, me esas seglo-amatoro. Me vidis l’automobilo de la fluvio, volis savar quo eventis a sioro Magd, nam me ri-konocis lua automobilo. — Tu lore konocas il... — il dicis. — Nur per vido — me respondis. — Staceskez! — il imperis. — Probez nulo, me povas pafar a tu.

— Ka tu esas navano, soldato, spionero? — me nur dicis.

Il nulo respondis...

Me staceskis ed examenis lua vizajo. Il esis yuna navano sen-dubite, lua vesti, lua aspekto atestis lo, lua armo impozis lo. “Il esas enemiko”, me pensis. “Il invadas.” Mantenante sua regardo vers me, il pluproximeskis al automobilo e duktante me ye la brakio, ad-iris olua latero sinistra, apertis la pordo, ek-

swichis la motoro. L'automobilo cesis zumar. Il verifikis sioro Magd, lua kordio-palpitado, me pensas.

— Il esas mortinta, kordio-atako, probable — dicis la navano. Pose, il retro-iris, ankore duktante me, apertis la kesto dil automobilo e prenis radio-aparato ek l'internajo. — Sioro Magd ne plus bezonas radio... Venez, — il imperis — ni ne povas restar hike sur la choseo. Ube esas tua batelo? — Infre, — me respondis — an la rivo. — Quale tu savas ke me havas batelo? Ka tu savas anke ke me konstruktis olu? — Ma il ne respondis e nur imperis: — Ni haste decencez.

Lor arivar al batelo, me questionis: — Vi des-embarkis, invadis nia lando, kad esas lore ja la milito? — No, — il nur dicis... — E ni embarkis.

Lasez me seglo-vehar — il imperis. — Me esas seglo-navisto quale tu. — Ed il fakte esis to, quon bone montris lua habileso pri guvernar la batelo. E ni trans-iris la fluvio, vers l'altra rivo, qua esis ibe plu eskarpa, kun foresto, ube la vejetantaro pendis til la surfaco dil aqui.

Il direktis la batelo vers la bosko, serchis loko ube celar la batelo sub la infra branchi dil arbori. Me bone konocis la regiono, pro altra inkursi. Ne esos forsan des-facila, me pensis, liberigar me e fugar ad altra loko.

Quaze lektinte mea mento, il tushis la revolvero ed imperis: — Venez, ne probez facar ulo. — Ni acensis la rivo.

Il prenabis mea kalibro 22 e mea kultelego, sideskis sur roko e gestis indikante a me same agar. Me evidente obediis.

— Me bezonas surveyar la fluvio — il dicis, ed apertis dorso-sako. Il ek-tiris pano-peco ed ofris peceto a me. Me ne aceptis, ma me dankis.

— Me esas seglo-navano quale tu — il dicis. — De-pos mea yuneso, dum plura yari, me esis membro di klubo di mar-navigado en nia urbo, til en-irar la navaro. Tu esas tre habila se tu konstruktis ica batelo, ol esas kelke plu bona kam mea unesma pirogo. — Il kelke ridis e me mute fiereskis.

— Vi invadas nia lando... — me dicis.

— Ni nur desembarkis por obtenar provizuri... e livrar radio-aparati a simpatianti, quala sioro Magd.

— Ma vi dronas nia komerco-navi!

Il tacis, pensis e pose dicis:

— Ni ne povas evitar... vua lando, to esas, vua guvernerio... adheris ad USA, vua navi transportas materii prima... ni, navani, personale ne kulpas, ni submisesas ad imperi, a nia guvernerio. Ni luktas por nia lando...

— Anke me luktos por mea lando...

— Ma tu esas nepoto di en-migranti...

— Yes — me inter-ruptis — ma ica esas nia nasko-lando, esas nun nia patrio... Ni luktos.

— Forsan — il dicis, penseme. — Tu esas tro yuna ankore, ma esas posibla ke, future, tu ad-vokesos a l'armeo. Tu lore deskovros ke tu ne esas libera decidar. Tua patrio decidas ube tu mustas irar, quon tu mustas facar. Esas la fato dil militisti... uldie, la guvernerio pozas armo en onua manui ed imperas pafar.

— Quale tu nomesas? — me questionis.

— Nuki.

— Nuki? Kad esas tua nomo?

— Yes — il repetis.

Evidente, ol esis nur lua sur-nomo...

Pose, me questionis anke: — Quon ni facas hike? Ka tu vartas ulu?

— Me vartas salvo... Dicez, — il questionis — ka la fluego ankore acensas pro la pluvii, kad esas inundo-sezono? E la mareo...

— La aqui nun lente decensas, esas nur someral sturmi, tempope — me dicis. — Pri la mareo, me ne savas.

E me extensis mea brakio por prenar mea kultelego, intencante sekar palmiero-suprajo, por manjar ol, ma il quik presis sua boto sur mea manuo.

— Me nur volas sekar palmiero. Lua suprajo esas manjebla e bona.

Il lasis me facar e ni manjis, sen ulo dicar. Il omna-instante squatis por plu bone regardar la fluvio e la foresto. — Esas kaverni ibe... — il informis.

— Yes, — me dicis — ma ne pensez celar vu ibe, li esas poke profunda por ibe refujar. Se ulu celus su ibe, lu balde kaptesus, precipue se chaseri ad-portas hundi...

Il chanjis mieno, suciema. — Kad esas chaseri hike?

— Rara — me dicis, ma me pensis pri plura chaseri e hundi.

Il konsultis sua karpo-horlojo, prenis la radio di sioro Magd, funcionigis la baterio-aparato, qua quik komencis kelkete siflar e klaketar. Komence, semblis a me ke il probis komunikar per Morse-kodexo, ma il balde renuncis e, fine, voco audesis. Il parolis a sua kompani, en ula loko. Ek la radio-emisuro me komprenis nur frazo finala: “Dek-e-kin minuti”... Il ek-swichis la aparato, staceskis, prenis sua dorso-sako, metis ol, fricionis e masajis sua manui.

Me flaris danjero. Quo eventos nun? Ka plura navani arivos? Ka li fusilagos me? Ka me mustas riskar kurado aden la foresto, o nate-fugar tra la fluvio? Ka me povas fidar ta navano enemika?

Il semblis lektir mea mento. — Me forte konsilas: — il dicis — ne agez, facez nulo, restez hike, tranquila... kontree, tu riskas mortigesar. La esquado arivas, — il adjuntis, ridetante — esas la salvo; me mustas departar...

Il extensis sua manuo vers me. — Adio, — il dicis — esez fortunoza... — Me sen-emoce manue-presis lua manuo e nulo pluse dicesis.

Il avan-pazis e komencis decensar la eskarpajo. Ta-instante... ulo extraordinara eventis.

Ek la fluvio, sukusante furioze la aqui, komence per la stala atako-pruo, pose per turmeto e periskopo, fine per vasta balenatra korpo metala, submarnavo emersis.

Me restis beanta, regardante la nun inerta maso metala.

Kelka navani aparis sur la dorso dil navo, lansis kauchuka batelo adsur la fluvio, embarkis ed proximeskis al rivo. Quik, mea enemiko salutis la kompani, embarkis ed ne-precize gestis vers me.

La operaco duris dum nur kin minuti. La navani decensis aden la submarnavo qua quik komencis imersar su, itere agitis la fluvio e desaparis en la aqui.

Me sentis me febrar, mea manui sen-vole tremis. Me prenis mea armo e mea kultelego. Me kuris vers mea batelo,

saltis aden olu, esforcis hisar la seglo, vehar. Me mustis remar. Fore, sturmo proximeskis.

Pos longe remar, kande me ja esis preske arivanta a mea rivo, la sturmo fine violente falis. Forta ventego laceris la restaji di mea seglo. Me ankoragis, ligis la batelo, prenis mea objekti e hastigis me vers la domo.

Lor vidar me, on ridegis, nam me esis trempata quale han-yuneto, til mea anmo.

— Aquo, — me dicis — me volas glaso de aquo, e me drinkis ol kun tal avideso, quaze intencante per ta glasedo quik defervecigar mea febro. Mea avo e mea kuzo multe ridis, ma flaris ulo en l'aero.

— Quo eventis? — questionis mea kuzo — Ka tu renkontris jaguaro en la foresto?

— Plu mala kam to... me renkontris... submarnavo en la fluvio!

Li regardis me extreme surprizita e restis beanta.

— Me naracos, ma me volas antee sikigar me.

E lor ri-venar, me naracis a li la aventuro ne-kredebla. Li komence dubitis, pozis plura questioni a me, ma fine kredis mea naraco.

Mea kuzo quik dicis: — Me mustas irar al portuo e ad Flores (nia provincala chef-urbo).

Il balde departis.

Sequanta-matine, il retrovenis. Me esis rapecanta mea seglo en la dom-korto. Il proximigis su:

— Me savas ek unesma e fidinda fonto... — il dicis. — Usana bombard-aviacilo hiere dronis submarnavo en la maro di nia litoro.

Me regardis il tace e quaze sentis manuo-preso da Nuki sur mea manuo kande ni adiis.

— Esas milito — dicis mea kuzo.

E nulo pluse dicesis.

LA AUTORO

Dum kelka yari, lor mea yuneso, me laboris kom jurnalisto, redaktero di lokala jurnalo en nia urbo. Omna-vespere, en la redakterio dil jurnalo, en lokacata domo kaduka, me martelagis anciena skrib-mashino, produktante noti, novaji, kroniki. Omnadie, lo sama: redaktado... redaktado... pauzo por repasteto en proxima kafeerio, ye cirkume ok kloki. Retro-veno. Redaktado... redaktado... Nokte me restis en la redakterio til cirkume nokto-mezo, ye la dispono dil imprimerio, pro lasta-tempa korektigi en papera proburi od eventuala lasta-tempa novaji. Esis longa hori, quin me profitis — ho Yuneso! —por skribar poeziaji e rakonteti por me ipsa, submersita en la sono dil imprim-mashini en la suba instaluri dil redakterio.

Anke Amerigo, amiko, jurnalista kompano, laboris ibe — to esas, il laboris kande il ne esis ebria e lasis me sola por responsar pri la afero. Il esis humuroza, inteligenta kerlo, bon amiko, ecelanta jurnalisto — kande il esis sobra — ma grava, kompatinda alkoholiko dum la restanta tempo. Lua krizi di alkoholismo esis subita e ne expektita. Il komencis drinkar e ne cesis drinkar til ke on rekoliis il en ula loko, falinta en pluv-kanaleto. Tristeso.

Ni pasis ibe longa nokti, tra la someri e la vintri dum yari, babilante ed skribante anmoze dum ta hori stagnanta. Il savis pri mea amatorala skribaji, atencis mea questioni ed stimulis me. Pro to, pro esar tante stimulant amiko, tam balde kam la surprizanta evento okuris, me demandis sokurso de lu.

Quo eventis?

De kelka tempo, me okupis me pri rakonto qua traktis amor-afero inter yunulo (Edvardo) e yunino (Laeticia). La historio iris e ri-venis en mea kapo: paroli, fizionomii, ceni, incidenti... perspektivi e difikultaji dil rakonto omna-die persekutis me, nokte e jorne. La papera proburi pri rakontar ta historio, l’una pos l’altra, finis en la eskombro-buxo. Me simple ne sucesis avancigar la amoroza balado.

Me komentis kun Amerigo ta obsedanta sucio. Fakte, me abutabis a situaciono en qua me povis agar nulo altra kam abandonar la naracado — me dicis. Ne esas ek-ireyo.

— Restez tranquila, — il dicis — to esas provizora, tu vidos. Mem kande tu dormas, ta historio developesas, e kande tu apene expektas... yen, ol aparas pronta quale Minerva ek la kapo di Jupitero.

E lore eventis.

Ulanokte, me esis retro-venanta de la kafeerio proxima, kande me renkontris... Edvardo! Yes, la persono di mea noveleto.

La strado esis obskura, la strad-lanterni varsis febla lumeto adsur la trotuaro. Nokto tranquila.

Il marchis vers me, aparis, subite, ek la aero segun semblo.

— Pardonez, — il dicis — me esas Edvardo.

Fulmino ne atingus me plu forte.

— Edvardo — me nur sucesis balbutar.

Yes me quik ri-konocis lu, lua vizajo, lua staturo, lua mieno, nam, fakte, ka me ne esis lua kreinto, lua autoro? Me restis beanta, perplexa. Me quik pensis pri ul-sorta joko. Ulu forsan volus mokar me. Ma, ta fizionomio, ta traci... ta voco... la arivinto esis vivanta portreto de Edvardo. "Me foleskas", me pensis, lor regardar mea fiktiva kreuro materiigita. Me fremisis.

— Ka tu esas mokado ula-speca? Ul-sorta fantomo? Viziono? — me questionis.

— Me ne savas, me ne povas explikar — il dicis. — Me nur savas ke tu lasis mea novelo, mea historio, mea amoro kun Laetitia, suspendita, ke tu abandonis ni, yes me e Laetitia. Ja de tri semani me vartas ube tu lasis ni; el, en la treno dum ri-venar de sua voyajo... e me en la staciono, la oblivio, la ombri, la

limbo. Me venas demandar ke tu finez nia novelo e ke Laetitia, se posibla, definitive restez kun me.

— Esas ulo simpla, segun semblo, ka ne? — me sucesis komentar, kun falsa rideto. — Ka me ne esas la autoro, ka mea imaginado ne esas omno-povanta? — me dicis, sen multa konvinkeso.

— Por to, me ad-venis a tu, me ne savas quale, me venis por demandar nia feliceso — il dicis.

"Sendubite me dementeskas! On mustas enternar me en dementerio", me pensis. Kad ulu ultempe audabis parolar pri fiktiva personi ek-iranta kapo di autoro o papera realajo? Ta ideo esis ne-suportebla.

— Me pensos pri la afero — me dicis, e me sentis me kelke ridinda e mem des-prizenda.

— Bone, me ne volas tormentar tu. Tamen, pensez pri me e Laetitia: ka ni meritas, pos arivir a ta punto, abandonesar ed obliviesar? Des-tordez ta novelo, lasez la treno, en qua Laetitia voyajas, arivar a la staciono, lasez me embracar e kisar elu, lasez ni vivar, esar felica...

— Me ne povas e ne volas refuzar to a vi — me dicis. — Me finos la novelo.

— Ho! Me tre dankas, kompatem autoro, me tre dankas.

Ta paroli, hum!.. quale dicar... komocionis me. Edvardo prenis mea manui en le sua ed il probable kisabus li, se me ne quik retro-irabus.

— Adio, do, danko, danko. Ne obliviez Laetitia e me. — Ed il des-aparis. Dum instanti me ne sucesis marchar. Me stacis ibe, sen-mova, kolde sudorifanta.

Me cirkum-regardis, timante ul testo di ta fantomatra renkontro. Nula. La strado esis vakua, la nokto, silencoza. Nulu sur la trotuaro. Mea manui tremadis sen-cese. Me sentis me ridinda. Pokope, me sucesis ad-irar la redakterio di mea jurnalo. Me des-facile acensis la eskalero e lasis me falar en mea sidilo.

Amerigo regardis me, sucioza: — Quo eventis? — il questionis. — Tu esas pala, tua manui tremadas, ka tu vidis fantomo?

Dum instanto, me pensis tacar pri la stranja renkontro. Me esis des-esperoza, afliktita. Me staceskis por prenar glaso de aquo. Me acendis sigareto per mea manui tremadanta.

— Me ne savas, ka me devas naracar a tu, Amerigo... Esas ulo ne-kredebla. Lor retro-venar, me... me... sur la trotuaro... me halucinis!

— Ka tu vidis fantom-aparo?

— Ulo ta-sorta — me respondis. — Me renkontris... Edvardo!

— Qua esas Edvardo?

— Bone, il esas, ma to esas ne-kredebla, esas la persono di mea novelo...

Amerigo vartis plusa expliki, ma me tacis e sideskis itere.

— To esas surmeneso — il dicis. — Tu multe pensas e fantastike fantazias. Tua ludem imaginiveso tro charjas tua mento.

— Ma la diablatra persono semblis — me dicis — vere karna ed osta kreuro, ne esis fantomo diafana, esis Edvardo, ka tu komprenas?

— Restez tranquila — respondis Amerigo — Tu balde ri-saneskos, esas nur ula halucino.

Ta-instante la chef-imprimisto acensis e venis a ni. Oportis klarigar ulo en texto quan il prizentis.

Me esis pronta prenar la papero, ma Amerigo plu rapide sizis olu e facis korektiguro.

La chef-imprimisto prenis la papero, dankis, venis al apuda studieyo dil revizero por ibe klarigar kompost-eroro. — Ni esas pronta imprimar — il dicis, lor ri-venar —Siori, vi ja povas irar ad-heme. Bona nokto — ed il decensis la eskalero aden la imprimerio.

Mashinatre, lente, penseme, me prenis paper-folio, insertis ol en la skrib-mashino e komencis skribar.

Amerigo jetis regardeto vers me, ma nulo dicis.

Nur la batado del skrib-mashino plenigis l'aero. Me acendis sigareto. "Por inspireso, aspireso ed expireso", me jokis kun me ipsa.

— Quon tu facas? — questionis Amerigo.

— Me finas mea novelo.

— E?

— Restas poka linei facota...

Me duris martelagar furioze la skrib-mashino.

— Me puntizas le "i"!, — me dicis — me imprimas klamo-punti!, ne bi-punti, ne questiono-punti... Me frapas la punto finala en mea novelo! — me klamis, dum tirar la mi-skribita papero-folio ek la skrib-mashino.

— Me pensas, — dicis Amerigo — me pensas, ke esus miraklatra se la autoro — kaze ke ni esas personi di ul deala autoro — anke ri-skribus nia novelo, nia vivo, nia destino. Nam, forsan, ni esas nur imaginaji di ula revant o sonjanta deajo...

Ma il quik ri-asumis sua kustumala, bon-humoroza mieno e ad-juntis, ridante: — E quale, ho dealatra autoro, tu finis la novelo, ka on darfas savar?

— *Happy End*! — me respondis triumfatre. — Quale en la filmi... La treno arivis, Laetitia ri-venis, Edvardo vartis en la

staciono. Li inter-renkontras. Il embracis e kisis elu. Li inter-mariajis... ed esis felica... por sempre...

Ni ridegis.

LA BOTANIKISTO MARSATRA

Profesoro Satsas esas viro stranja. Stranjisima, me skribus.

Xavier de Maistre olim skribis: “me entraprezis ed exekutis voyajo de quaradek e du dii cirkum mea chambro”.

Satsas, sua-latere, prizas voyajar, multe plu ad-fore, tro ad-fore, ad-vere: vers Marso.

Respektata botanikisto, kom trivialaji-skriptisto il mokesas.

Esabus plu bona se anke lu voyajabus nur cirkum sua chambro, se il restriktabus su a sua domeno ciencala — vejetali, foresti, plantaro o garden-kultivado.

— Yes, — il konfirmas — il ad-iris altra planeto! E mem publikigis libro pri to.

La jurnalaro mokachis lu ed atakis lua historio quale sharki chasas sua viktimi en la maro. Ka vu reale voyajis ad-ibe? Kande? Quale? Quon dicas la homi ibe? Ka li projetas invadar Tero? Ka vu intencis studiar lia vejetantaro? Ka li esas monstri?

La libro bazale konsistas en konjekturi pri la desaparo di imaginata civilizuro Marsana, ed ol cirkulus preske ignorata, se

ne esus du punti. Unesma, la profesoro ibe dicas ke il ipsa voyajis a Marso, la Reda Planeto; duesma, il esas respektinda botanikisto, de qua on ne expektas tala radotaji.

La libro shokis la publika opiniono.

Ad-vere, ne esis lua unesma libro ta-sorta. Kelki dicas ke il skribachas ta kozi nur por shokar la publika opiniono.

— Stultaji — il dicas, desprizante la mokadi, ridante joyoze lor vizitar me ca-semane. — To esas nur *ein Scherz*, ul joko por amuzar la jurnali, por vendar mea libro. Quon me reale intencas esas atencigar la terani pri la nuna stando e la riski di nia propra planeto.

Bone, me pensis, yen metodo.

Dum babiladar, drinkar kafeo e fumar kelka sigareti, ni anke diskutis pri la libreto di qua l'autoro ad-portabis a me exemplero autografizita.

"Quo eventis en la 20ma yarcento?", questionas la polemikala profesoro ja en la introdukto di sua libro. Ed il nun personale respondas: multa kozi. Un ek ta eventi, generale ne konocata, esis fiktivajo, la arivo dil Marsani — quale rakontas

H.G. Wells en *La Milito dil Mondi* — segun ol-qua Marsana spaco-navo des-embarkis en Anglia, “inter Ottershaw e Woking”, il precizigas, e komencis invadar nia planeto.

Reale, ulo eventis ibe, en Anglia, ma tre probable nur meteoro videsis — nulo pluse, nek spaco-navi, nek invado, nek milito. Omno en ta libro, on bone savas, esas nur imaginaji dal skriptisto.

Tamen, dum ta yarcento, preske samtempe, la Marsani reale probis invadar nia planeto.

To eventis inter Sumatra e Java, ube la volkano Krakatoa violentege explozis pro la falo di spaco-navo qua, pro to, destruktesis.

Altra Marsana katastrofo eventis en Nazca, Peru. Ibe, en l939, injenioro Kosok deskovris misterioza linei formacanta geoglifi, pri qui til nun on ne ja trovis expliko.

— Me studiis ta eventi — dicis Satsas. — Krakatoa, l’explozo dil volkano, esis konsequo di acidento fatala kun navo Marsana. La linei misteriosa di Nazca, la geoglifi, probo dil Marsani naufrajinta, pri signalizar la loko ube lia navi falabis. On nultempe trovis la restaji dil Marsani o di lia navi ed on nultempe trovos li, me dicas, nam lia korpi e lia spacala vehili kontenas substanco qua kremacas li sen lasar traci.

Ta-instante altra navi Marsana cirkondis nia planeto e kelka ek li des-embarkis mem por nur deskovrar ke la planeto omna-loke infestesis da maligna mikrobi, insidiema virusi, fatala bakterii, bacili...

Pro la katastrofatra desaparo di lia kompani, la trans-vivinti kelke plu inquestis, rekoliis la naufrajinti di Nazca, qui trans-vivabis la falo, ma maladeskabis. Li omna asemblesis en la chef-navo sur orbito di Tero e decidis abortigar la invado ne-exekutebla e retro-irar a la Reda Planeto.

Ma ja lor retro-voyajar ad-heme, quankam forta kreuri, li grave plu-maladeskis pro la mikrozoi quin li adportabis de Tero. E la importacita morbi, kelka semani pos lia retro-veno, infektis preske la tota planetala habitantaro, qua esis korpale plu febla kam li.

Oportune, me mustas klarigar ke ta invaderi ne esis propre Marsani, ma sub-enti kreiti da la reala Marsani, specale por militar e partoprenar misioni danjeroza. Li esis mi-simia sub-Marsani, reale, nek animali, nek Marsani, e la reala Marsani nomizis li Tafii.

Wells korekte imaginis ta enti en sua fiktivajo, ma pensis ke li esas la vera Marsani. Il skribis: “Ti qui nultempe vidis Marsani apene povas imaginar la stranja hororo di lia aspekto”, quo precize deskriptus la Tafii.

Ta enti esis reale pavorigiva. E li divenis ankore plu pavorigiva por la kompatinda vera Marsani pro ke li esis kelke plu rezistanta a la terala morbi kam la ordinara planetala populo, qua, pro lia retroveno, mortis milope. E, fine l'uni e l'altri tote desaparis.

Ma to esis nur finala kauzo di la kompleta desaparo dil civilizuro Marsana. Fakte, la dekado dil Imperio komencabis cent yari ante la faliigita probo konquestar Tero, pro plura kauzi: lia vivo-maniero desordinata, lia fabrikerio polutiva, lia kontaminanta vehilaro, la imensa quanto de lia rezidui hemal ed industrial, la ne-cesanta e kruela militi qui shanceligis la planeto, venenizis lia aqui, dezertigis lia suli, polutis la aero, sikigis lia reto de kanali e lia mari — katastrofi qui, fine, destruktis omna lia familial, social e politikal institucuri, lia arto, industrio e civilizuro.

Instanto arivis en qua, fine, mem semini ne plus jermifis sur la planeto.

Por plumaligar la kozi, se advere esus posibla mem plumaligar li, ta mi-simia sub-enti — nek Marsani, nek animali — la Tafii — ne-explikeble turnabis su kontre la ja sempre plu skarsa grupi di vera Marsani qui, des-orientizita, vagis sur la

planeto. La kreiti —-la Marsani bitre deskovris — volis exterminar la kreinti!

Ma, fakte la destino dil planeto esis forsan ja decidita depos fora epoki, e la Marsani duris standar sempre plu male. La klimato subversesis, la bestiaro maladeskis, planti e legumi plu intense e granda-parte desaparis. Li hungreskis, plendis e ploris dum vagar meze di la ruinaji di ancien Imperio. Omna-loke maladesi, militi, lukti, destruktadi, vaste multeskis. La chef-urbi divenis quarteri povra, sen-viva, dekadanta. La urbeti simple desaparis. Marso esis divenanta kosmala sarko...

La profesoro haltis por acendar altra sigareto.

— E vu timas ke lo sama eventos sur nia planeto — me dicis.

— Nula dubito pri to — il respondis. — Pro quo? Pro la similesi di kondicioni, pro nia militema temperamento, pro nia ne-sorgema respondo a la demandi di la Naturo e.c., e.c...

—E kad anke pro militi? — me memorigis da lu.

— La arsenali esas tre bone provizita: militistala mar- ed aer-navi, atomala fuzei, kemiala armi. La chefa nacioni esas pronta. Flogi e krizi ja abundas, la institucuri febleskas, la socii des-agregesas... esas questiono di tempo.

Ta-instante mem la kafeo, quankam sukroza, gustis bitre.

Ni restis quieta e pensema.

E balde nokteskis.

La profesoro adiis e departis.

Ta-instante, koboldi, inkubi, fantomi semblis lente emersar de la ombri.

Ka Tafii?

LA KAFEERIO DIL MAESTRI

Farso. Ceno unika. En la cielatra Kafeerio Paradizo.

Personi: quar remarkinda eminentuli (Maugham, Ortega, Kayserling e Ronai). Amikael (anjela garsono). Baldur (kafeeriestro).

Kande la kurteno levesas, on vidas salono di kafeerio, deki de tabli okupata, multa homi vivace parolanta. Bluatra lumo, tre agreabla, balnas la ceneyo. On audas ridadi, saluti, klami, intensa murmuro di generala konversado; harpo-muziko e milda kantiki en l'aero. Tri cirkonspekta sioruli en-iras e babilante ad-iras tablo, apud qua stacas l'anjela garsono, Amikael.

AMIKAEL: Bona vespero, siori! Esez bonvenanta! (Latine): *Ecce quam bonum e quam iucundum habitare fratres in unum*...

ORTEGA, MAUHAM, KEYSERLING (intersequante): Bona vespero!... Saluti!... Hola, Amikael!...

AMIKAEL: (durigante)... "quante bone, quante dolca, frati habitanta kune unionita, tale oleo precoza, varsita sur la kapo, fluas sur la barbo di Aaron... e decensas sur la franji di lua

vesti, tale la roso de Hermon, decensanta sur la monti di Sion" (pauzo). Psalmo 132, tradukita da Jules Gross...Sume! (pauzo) Sideskez, sideskez, me pregas. Quon vi deziras, siori?

MAUGHAM: Brave, anjela amiko! *Scotch, please*.

ORTEGA: (Hispane): *Una copa de vino blanco, por favor*.

KEYSERLING: (Germane): *Mineralwasser ohne Kohlensäure, bitte*.

AMIKAEL: Danko, siori.(Il ek-iras)

MAUGHAM: Benedikata ta fairo-langi di la Santa Spirito sur nia kapi. Ni darfas komprenar irga linguo. Ne esas necesa parolar li. *Thank God!*

KEYSERLING: (Germane): *Ein Segen...*

ORTEGA: Yes, to esas vera benediko, nam... (Hispane): *... eso de hablar otros idiomas, hum!...¿Se puede en serio hablar otro idioma?* Por parolar linguo stranjera, on bezonas unesme, divenar plu o min imbecila dum ula tempo". Ka?

KEYSERLING: "Poliglotismo havas nula valoro".

MAUGHAM: "En la pasinto, surtere, me renkontris poligloti. Me ne remarkis ke li esas plu saja kam la monogloti".

KEYSERLING: "Poligloto ordinara, tradukero o ta qua savas plear roli diversa, segun la lingui quin lu parolas, esas inferior a homo monofona, irgequante streta lu esas".

MAUGHAM: “Irga-maniere, on mustas agnoskar, profesionala interpreti necesesas sur Tero... pro tanta lingui...(penseme) Ka la Franca, forsan, kom linguo auxiliara komuna?” Yen (France) “*la solution du problème*”? Quankam fairo-langi sur la kapi semblas plu bona solvo.

(Ronai en-iras la kafeerio).

MAUGHAM: Ronai arivas! Yen poligloto!

KEYSERLING: La amiko esas bonvenanta, certe, ma poligloto, hike, en la kafeerio, kun ta fairo-langi???...Ha! ha! ha!

RONAI (salutante l’amiki e sideskante an la tablo): Bona jorno! (cirkumregardante): Hum, la kafeerio esas formikumanta. Bela vespero... ma esas ulo en l’aero, me sentas... Novaji forsan... Ka vi ja audis la murmurachadi? La Santa Spirito projetas extingar la fairo-langi sur nia kapi, che la kafeerio.

OMNI (intersequante): Qua?... Quo!...Quon vu dicas?... Ma!...

AMIKAEL (proximeskante): Bona vespero, sioro Ronai. Kad kafeo?

RONAI (ad Amikael): Bona jorno, Amikael. Yes, kafeo-taso, me pregas. (pauzo; ad Amikael) Ka cielala novaji do?

AMIKAEL: Esas rumori, sioro Ronai... rumori (pauzo). Pardonez, me adportos la kafeo (France)... “*tout de suite*”. (Il ek-iras).

ORTEGA: Esez bonvenanta, Ronai. Vu arivas oportune. Vu esas la viro quan ni bezonas... Ni esis jus parolanta pri lingui e vu esas la persono apta pri to. Pluse, esas ta murmurachado...

KEYSERLING (ad Ronai): Ha! Me jus foliumis vua libro *Das Abenteuer der Universalsprachen*.

RONAI: Ed?

KEYSERLING: Fakte, pardonez lo, kar amiko, me nur foliumis olu. Me esas tre okupata nun pri rilektar mea *Reisetagebuch eines Philosophen*.

RONAI: Ha! (pauzo) “Hum, lingui... me amas lingui. Li esis mea vivo. Me ne esas kardinalo Mezzofanti, qua parolis kinadek-e-sis lingui, ma dum parto di mea vivo me okupis me per docar, studiar, obliviar li. De mea infanteso, me sentis pasiono pri lingui. Me naskis en Hungaria, studiis plura lingui, tre bone konocis la Franca, la Latina, l’Italiana e la Germana, inter altra. Me en-migris ad Brazilia, lernis la Portugalana, divenis Braziliana civitano, skribis libri en ta linguo. Ho, yes, me prizas linguo-konocado. Qua emoci! Imaginez lo! L’unesma telefonado France. L’unesma pekunio ganata per l’Italiana linguo... to omna partoprenas mea plu granda joyi”.

KEYSERLING: Ma hike, pro la fairo-langi...

MAUGHAM: Quala diskurso, Ronai!! E pri la desaparo di ta fairo-langi, quon vu opinionas?

RONAI: Bona novajo, me pensas. Ha! la langi, ha, la lingui!...

MAUGHAM: (penseme): “Kande me esis yuna, me studiis la Rusa. Me sucesis mem lektar la dramati da Chekhov ma, pose, me obliviis lo poka quon me savis”.

RONAI: “Singla idiomo apertas nova mondo. Segun legendo, Quintus Ennius, la poeto Romana, parolis tri lingui e pro to sentis su posedanta tri anmi. Me pensas ke homaro qua vidus la kozi tra unika prismo plu facile aceptus la modelo dil pensado unika, la masifikado. Me prizus savar ka la decendanti di mea filii trovos ankore l’infinita diverseso di lingui, qua tante jenis, astonis, sorcis me”.

AMIKAEL: (proximigante su ad la tablo, ed ibe pozante la drinkaji) (Latine)” “*Habemus, habemus*”...novaji, siori, novaji!

BALDUR (proximeskante, tre agitata): Novaji, siori, novaji. Babilachadi, omna-instante, omna-loke. La Santa Spirito forsan projetas extingar la povo dil fairo-langi en la kafeerio. De morge, ri-introduktesos hike la plurlinguismo, sen fairo-langi.

RONAI: Me favoras ta decido.

ORTEGA: Ka ne plus fairo-langi sur nia kapi? Ma, pro quo, por quo?

BALDUR: Por plu animar la konversadi, por instigar la klientaro.

ORTEGA (levante la indik-fingro vers tablo plu fora): Videz, pro to ta siori senfine diskutas e diskutas.

MAUGHAM: Yes, an la tablo en la fundo!...Ma!... esas siori!... Zamenhof!... de Beaufront!...

KEYSERLING:... Schleyer!... e Wahl!... Jespersen!

BALDUR: Uli dicas ke li peticionos koram la Santa Spirito favore interlinguo kom idiomo komuna en la kafeerio.

RONAI: La trublo esas, qua interlinguo?

BALDUR: Sioro Zamenhof certe sustenos Esperanto.

RONAI: de Beaufront, Ido.

KEYSERLING: Schleyer, de Wahl, Jespersen, singlu defensos sua linguo auxiliara, certe. E li diskutos e diskutos...

BALDUR: Por sempre, til la eterneso, me pensas.

MAUGHAM: Fakte, li esas sempre amikale diskutanta.

AMIKAEL: Kelka-foye, ne tante amikale.

(Omni ridas)

RONAI: “Videz, arivas Jean-François Sudre! En 1817 il propozis Solresol, linguo muzikal universal (pauzo) Ho, la linguo-fabrikanti ne abandonos sua rev-idiomi. Envidioza pri lia optimismo, ni salutez li respektoze. La prolifero di lia projeti

posibligos a ni juar, dum ula tempo pluse, l'efekti di la benedikata babelala konfuzeso".

BALDUR: Ka Babelo ne esas malediko, segun biblala naraco?

RONAI: Plu bone, legendo, rakonto.

BALDUR: Me vidas ja aparar la plura partisi: favore la Angla, favore linguo artificala, favore la plurlinguismo o... favore la permano di la fairo-langi. Ni vartez la decidi di la Suprega Povi.

RONAI: Ba! Vivez la benedikata linguala diverseso en nia kafeerio!

AMIKAEL: L'ukazi cielala obediesez.

RONAI: Tamen, ni ne obliviez. (Latine) "*Se linguis hominum loquar et angelorum, caritatem non habeam, factus sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens.* Santa Paulus, *Ad Corinthios*, I, 13:1".

AMIKAEL: (penseme) Ha! Deo esas amo!

RONAI: Yes, amo! (Italiane...) "*L'amor che move il sole e l'altre stelle*".

BALDUR: Amen! Amen!

AMIKAEL: Siori, vi ne darfas vidar la fairo-langi sur via kapi, ma me darfas lo, e... e...quala surprizo!. Via fairo-langi jus desaparis.

OMNI: Ho! Ho! Ho!

AMIKAEL: Certe la Santa Spirito decidis anticipar sua ukazo!

KEYSERLING: Yen... yen... *Überraschung!*

ORTEGA: Esez bonvenanta... en la Kafeerio...Babelo! Ba -be -lo!

KEYSERLING: "*Was die Sprache gewollt, haben die Sprachen zerstört!...* Schiller!"..

RONAI: Quale en la refreno di la kanto Bakala da Goethe: "*Hir sind wir versammelt zu löblichen tun*: *ERGO BIBAMUS! ERGO BIBAMUS!*"

OMNI: "*Ergo bibamus*"!

RONAI: Ho! marveloza, joyoza, Babelatra konfuzeso!

(KURTENO)

MUNCH, O LA MILITO DIL MASHINI

(Pos mil yari, Satano liberigesis, e seduktis Gog e Magog: Ionanes 20, 7).

Automati, tanki, aviacili, vespertilii elektronikala venenoza, roboti mortale efikiva — multeskis. Sinkron aerostati, baloni, bolidi — lansis lum-flechi fairoza omna-direcione. Fuzei, spacal mashini, satelitala bombi, asteroidi asasinera, falis adsur la globo, liberigis veneni ed asfixianta radiaci, explozigis elektronikala estakadi, bastioni, arsenali... omno — quale volkanala lavao — dis-semis morto omna-loke sur la tota planeto.

La armei inter-militis ed inter-nihigilis. La tumultego establisesis, mashini fole atakis mashini, homi, bestii, armei... homaro.

En la stabeyi e fortresi on vane probis guvernar armi e soldati. Mili desertis, mili mortis e jacis sur la voyi, milioni perisis meze di sturmi, cikloni, fairi, cindri, pesti, kalor-emisuri, silencoza fulmini.

La milito balde finis.

La planeto divenis sepulteyo; nur rara transvivanti ankore marchis perdita tra la agri.

Nokteskis, kande un ek la restanta grupi de soldati, transvivanta ula-loke, finis exkavar trancheo, por ibe pasar la nokto

Li kubo-ludis, drinkis, manjis, jokis e demente ridachis...

Subite, ek la nebuli, aparis roboto — soldato. Il quiete proximigis su al trancheo, haltis, regardis la kin kompani, shancelis...

Il esis “latuna soldato”, quale la homa militisti nomizis ta roboti.

La kin viri quik jetis su vers sua armi, intencante pafar a lu ma, vice to, beanta, li ridachis, avan lua klaunatra figuro: latuna soldato, vestizita per komika chapelo, kun lauri-krono sur olu, bunta mantelo sur la dorso, ed an la pektoro, koliaro ek flori, bi-lorneto, e kartono, qua proklamis: “PACO” e “MUNCH”.

Il ne portis armi.

Stacante, il movis sua gambi quaze volante klakigar la taloni, ma nur shancelis itere.

Ek lua internaji emersis zumado, kelka soni ne-distingebla; lua elektronikal internaji parte expozesis, lua kordio elektronikala palpitis en la metala pektoro parte apertita. Il nur

havis un brakio ed un okulo; l’altra brakio perdesis en la agri; la duesma okulo pendis exter l’orbito, an ilua vizajo.

La soldati ridachis, tordis su, mokis:

— Videz, il esas quaresma-generaciona roboto. Il savas parolar...

— A qua regimento tu apartenas? — ulu probis.

— Dekesma — respondis la latuna soldato.

— Bone, tu savas parolar.

— Yes.

— De ube tu venas?

— Ytren; duesma regiono.

—Qua matrikulo-numeron tu havas?

— YZ 8888 ZY AB — il respondis, ed extensis sua unika brakio, ube, sur la dorso di lua manuo, on tatue skribabis matrikulo-numero.

— Pro quo tu vestizesas per ta kozi: lauri-krono, chapelo ridinda, bunta mantelo... e kartono “Paco”? Qua esas Munch?

— Me ne savas pri ta kozi, forsan kande me vundesis e perdis mea brakio ulu...

— Quon tu trakas?

— Me probas trovar repareyo irga-loke, por ibe richarjar mea baterio. Restas a me nur dek-e-ok hori...

— Ka tu esas desertanto?

— No.

— Kad esas altra latuna soldati en la cirkumaji?

— Nula. Ne esas plusa armei. Preske omno destruktesis... me ne esas desertanto...

— Kad esas homa soldati irga-loke?

— Forsan...

— Lore... kad esas transvivanti?

— Forsan... vi esas l'unesmi quin me vidas...

Ulu sputis ad-sule e mokis:

— E la nomo Munch skribita sur ta kartono an tua pektoro?

— Me nomesas Munch — il balbutis.

Omni ridachis.

Ulu ri-prenis:

— La milito duris dum duadek-e-ok dii...

— Yes, duadek -e-ok dii.

— Ni havis cent-yara milito en fora pasinto — altru dicis. — Ne esis roboti lore...

La roboto nur tacis.

Altru:

— Munch, tu esas la lasta latuna gladiatoro dil armeo, segun semblo.

— Forsan... me ne savas...

Il fixe regardis li, per sua unik okulo, e lente extensis sua unika brakio sen-arma.

Ne-expektite, mortal lum-fasko blindigiva ek-iris la fingri di lua unika manuo e fulminis la homa soldati, qui falis e parbrulis til cindresko.

Munch regardis dum instanto ad-sule, kelke gestis, e, shancelante, ri-prenis sua marchado ad-fore...

LA STELO-VENDISTO

Hiere, steli-vendisto, viro ankore yuna, dominacata da anmoza entuziasmo pri sua afero, vizitis me.

Il prizentis vizit-karto, ridetis amikale, sideskis, acendis sigareto (on fumas che me) e dicis:

— Me kompras e vendas steli, esas mea afero — quaze dicante “me vendas menajala vari”

Dum instanto me restis astonata, nul-dicanta. Pose, me desfideme questionis.

— Kad on ja vendas steli? Nulu avertis me. Me nultempe audis parolar pri to.

— To esas novajo, — il dicis — tre recenta novajo, ma multa homi ja interesesas pri to. To esas questiono di prestijo, ed anke di profito.

— Prestijo? Profito? — me dubitis. — Ma quon on facas pri ta steli, quin on aquiras. Kad on lotrias o rivendas li?

— Komence on richeskas, — il durigis — ma to esas precipue questiono di prestijo. Vu aquiras stelo e de lore, vu povas fiere dicar a vua amiki ke vu proprietas ol. Yes, ta esas mea stelo, vu dicas — mea stelo —, nam on grantas a vu

valoroza certigo, mondale aceptata, pruvanta ke ol-ta esas vua stelo privata.

— E lore? Ka me darfas ad-irar ta stelo, ka me darfas sejornar ibe, erektar domo ibe? Ka me darfas ad-portar ibe mea libri, mea spozino, mea hundo, mea personala roboto?

— No, vu ne mustas, ne povas, ne darfas... To esas nur questiono di prestijo, ed anke di profito, quale me ja dicis. Tre importas proprietar stelo.

— Semblas ke me nultempe rajuntos vua argumenti — me respondis. — Kad importas proprietar stelo? Pardonez, ma to ne interesas me. Bon jorno!

Il semblis deceptita, ma insistis:

— Videz, sioro, esas granda profito, nam on admisas kolokaji pri steli che la borso... bone, la borso-kurso... steli havas valoro, steli diope plu valoras. Vu povas kolokar, vu povas ganar milioni, vu...

— No! — me inter-ruptis. — Me ne bezonas milioni, me ne volas savar pri stelala burso-kursi. Pri steli, me nur prizas tempope regardar li en la cieli, nokte, e revar. Nulo pluse.

Il longatempe regardis fixe la plafono e divenis preske trista, sospiris e, fine, deceptita, dicis:

— Ho!, sioro, esas deplorenda, me havas mem stelaro kompleta, kom...ple...ta.! — il acentizis — kusto-prece...

— No... — pardonez — me dankas, ma me ne volas komprar galaxio, stelaro, o mem stelo.

Il triste adiis e departis.

E me ek-iris por regardar la cieli — gratuite.

MARIETA

iiii

Yaro 189...

Quale entamar ica naraco?

Ka per tri kavalkeri ek-iranta en ombroza, sen-luna nokto, sub kolda, milda, persistanta pluveto?

Ka per tri kavalkeri silencoze arivanta a drinkerio ye strad-angulo dil vilajeto?

Ka per tri kavalkeri lor frapar vendeyo-pordo ed akre salutar la albergestro ed invadar lua mi-lumizita saloneto?

Fakte, tri kavalkeri arivis ye vilajo, lor nokteskar, che taverno, qua esis anke drinkerio e varo-venderio.

— Bona vespero, siori — dicis la tavernestro, forte surprizita, kande li en-iris. Il ne expektis plusa klienti ta-nokte, ed il ne audabis li arivar, quankam li esis sur-kavale. Il tresayis.

Kurioza, il atence inspektis per regardeto la kavalkeri, dum vishar la serv-tablo.

— Mala vetero — il dicis. — Ne-bona por voyajar.

Li nulo dicis.

Esis tri viri forte armizita: fusilo en la manuo, revolvero, pistolo, poniardo an la zono, armi quin on povis vidar sub lia apertita kauchuka manteli, gutifanta ad-sur la planko-sulo.

Li proximigis su e fixe regardis la drinkeriestro. Li mute des-metis la kauchuka manteli e pendis li an mantel-hoki an la parieto.

La maxim yuna de li, portanta, bandoliere, longa fusilo, vestizita per militala kepio, kun rideto sarkasma an lua labii, apogis su an la parieto.

Altra mez-eva magrulo, kun mieno feroca, ne-humana, minacema, cikatro tra la vizajo pavorigiva, manuagis revolvero.

La maxim alta, plu forta, plu defianta, plu autoritatoza, kun la vizajo markizita da variolo, pezoze sideskis, extensis sua gambo, vestizita per boto fangoza, quaze jus marchinte, apogis ol an altra sidilo. Il lente acendis sigareto, aspiris e bruisoze suflis la fumuro ad-supre. Il esis la chefo, evidente.

Lampiono pendanta de trabo feble lumizis la ceno.

Oramo, tale nomesis la tavernestro, kelke tresayis, queris altra lampiono ed acendis olu.

Pose, il sideskis an la vend-tablo, proxim lav-mobleto, e diskrete regardis la nutriv-armoreto sur qua esis revolvero envolvita en drapo sordida.

Turnante su vers la tavernestro la chefo jus arivinta autoritatoze questionis:

— Kad esas aquo ed ulo manjebla por la kavali?

— Yes, ecelenco, sat multa — respondis la tavernestro. — Ne trublesez. — Ed il adjuntis — Esas honoro servar vi.

La chefo ridetis pro ta "ecelenco".

Anke la magrulo ridetis e per la pinto di poniardo delikate gratis sua cikatro.

— Me nomesas Altamir, kapitano Altamir — il dicis e fixe regardis la tavernestro en lua okuli.

— Yes, kapitano Altamir — balbultis il-ta. — Me nomesas Oramo. — E pos instanto: — Ka vi prizus drinkar ul vino, biro, ulo manjar?...

— Nedo, — imperis la kapitano, turnante su vers la yuno — lojigez la kavali en la stablo. Vishez li, pro la humideso, e serchez nutrivo por li.

La yuno pronte obediis ed ek-iris.

Turnante su vers la tavernestro, la chefo dicis anke:

— Sioro Oramo, me ne prizas trompesar. Dicez, kad esas legalisti en la cirkumaji?

—Nula, kapitano, nula!

— Ad-portez tri biri e brandio-botelo — il imperis. — E kelketo por manjar...

— Volunte, kapitano — respondis la tavernestro, staceskante.

Il male sucesis celar sua timo e trubleso. Il queris la biri, ad-portis anke eskudelo kun karno-peceti brez-koquita, e, per manuo tremanta, des-stopis la boteli.

La magrulo lente inklinis su vers la kapitano:

— Il mentias! — il ne-laute dicis, kande la tavernestro retro-turnis su vers la vend-tablo.

La kapitano nur movis la kapo.

Extere, la pluvo kelke augmentis.

Esis tempi di krimino, revolti, revoluciono, interna milito. La federalisti avancis vers la nordo dil lando. La legalisti des-esperante esforcis kontenar la mareo violenta qua minacis dronar la republiko.

Ultre la trupi regulala, qui anke tedis, nocis e sufrigis la civitani, pululis omna-loke, quale diablatra lokusti, timinda pesto, grupi de terorifanta vandali, banditi, asasineri, fanfaronemi, qui parkuris la agri e la vilajeti por ibe libere furtar e masakrar. Kasto di Kain. La naraci pri la violenta agado di ta grupi multeskis. Tempi barbara, tempi timenda...

Esis un ek ta grupi qua en-irabis la taverno di Oramo.

— Me abominas legalisti, trahizeri e mentieri — dicis la kapitano. — Pestoza kreuri.

— Yes — nur murmuris Oramo.

— Manjez, drinkez, Magrulo! — il ferme imperis, regardante la kompano, qua obediis.

Ed erste lore il subite perceptis infantino quiete ludanta sur la pavimento, proxim l’altra tablo.

L´infanto levis sua regardo vers la Kapitano.

Saminstante, reciproka simpatio quaze cintilis inter la regardi dil kapitano e dil infanto.

— Ka tua filio? — il questionis l’albergestro.

— No — respondis Oramo, di qua la temporon komencis perlizar sudor-guti, quin il probis vishar per sua maniko.

— Ek-irez, infantacho — il klamis. — Ed al kapitano: — No, ta pulcoza kreuro esas filio di muliero qua laboras hike — il explikis, iracoze.

— Ka tua spozino?

— No.

— Ube esas ta muliero nun?

— El esas extere, apud la forno, el bakas la pani por morge.

— Extere? Kun tala vetero? — questionis la Kapitano.

La tavernestro levis la shultri.

— El portas lit-tuko sur sua dorso. Me ne sucesis ankore konstruktar shirmilo por la forno. E, fine, esas nur pluveto.

La kapitano karezis la kapo dil infanto e dolce frapetis lua vango.

— Marieta! — klamis la tavernestro. — Kreuro ne-utila! Irez al koqueyo ed ad-portez altra plado de karno! Quik! Quik!

L'infanto hastis alonge la koridoro e retro-venis kun karno-eskudelo en lua manui, ma lor en-irar la saloneto, ped-butis sur sako de ter-pomi e lasis falar la eskudelo.

L'albergestro furieskis, avancis kontre l'infanto, tiris el ye la hari e violente vango-frapis elu.

La kompatinda infanto falis ad-sur la pavimento e komencis plorar. Ed tranis su vers la parieto, tremante pro la plorado.

La kapitano frunsis la brovi:

— Pro quo tu frapis elu, leda kerlo?

— Exkremento! — klamis la tavernestro, abasante su por rekoliar la karno-peceti e la eskudelo. — Tu nur savas tedar ed jenar l'altri! — il klamis al infanto.

Ta-instante la magrulo, per rapida e violenta frapo, aplastis musho sur la tablo.

E sam-instante, la yuna bandito retro-venis, ankore ad-portante bandoliere la fusilo. Extere, la pluveto milde tamburagis sur la zinko-kovrita domacho.

Tenua fum-velo flugis tra la saloneto.

— Yen, — il dicis — me vishis li, li drinkis e nun manjas kelka feno e kano-peceti.

— Anke tu, drinkez e manjez — dicis la kapitano.

La yunulo des-metis la fusilo ed apogis olu an la parieto.

La plorado dil infanto diminutis til cesar, e la silenco regnis en la saloneto.

— Atencez — dicis la kapitano turnante su vers l'albergestro. — De du jorni e du nokti ni sequas la traci di tri legalisti. Til hiere, lia traci esis videbla sur la sulo. Ma subite li des-aparis. Ka la kavali nun flugas? Ka li portas kotono sur lia pedi? — Ed il longe regardis la dom-mastro. — Ka ta kerli forsan cirkulas en la cirkumaji?

— Ecelenco, — dicis la tavernestro — me nulo savas.

Il tresaiyis itere, nam il plezure aceptabis la tri legalisti, en la jorno antea, drinkabis kun li e mem sugestabis a li kampar apud la fluvio.

Ed il anke ridabis lor vidar lia kavali kun la pedi envelopita en shifoni. — Ad-irez la fluvio, — il dicabis al legalisti — esas mi-kaverni ibe, por shirmesar, kande pluvas.

— Me preske ne povas kredar — dicis la kapitano. — Tua albergeto esas juste an la strado. Ha! la pesto kaptez li. Morge ni tra-serchos la cirkumaji. Li certe esas ula-loke.

— Me nulo savas — repetis la tavernestro.

La infantino cesabis plorar. El lente stacis, prenis ulo en sua posheto e komencis ludar, tempope sospiranta.

L’albergestro turnis su ed ad-iris la koridoro.

La infanto duris diskrete ludar.

La kapitano staceskis, ad-iris l’infanto. — Ne plorez, Marieta. — Il delikate karezis lua redigita vango, e lua hari, prenis eskudelo de sur la vend-tablo, plenigis ol per sukraji ed ofris ad elu. El aceptis, preske ridetis, celis la sukraji, ed kun fixa regardeto qua dicis plu kam vorti, insisteme kap-signifis, e pozis kelka fluvio-stoni en la manuo dil kapitano.

Ica prenis la stoni ed en-poshigis li.

L’albergestro esis retro-venanta. Il nulo atencis, koncentrata pri pronte manuagar pladi e glasi an lav-mobleto apude.

— Ka tu expektas altra klienti ca-nokte? — questionis la kapitano

— No! — respondis l’albergestro. — Pro la pluvo. — E pos pauzo: — Ka vu volas karti, sioro, por karto-partio forsan? — dicis Orano

— No, danko — dicis la kapitano. — Il acendis altra sigareto e staceskis. — Ni iras kelke marchar en la cirkumaji.

— Venez! — il dicis al kompani. — Li pronte obediis. Omnu prenis mantelo, chapelo, fusilo e sequis lu.

Extere, la kapitano inspektis la nokto, cirkumregardis la mizeroza gardeneto dil domacho e stacis kelkatempe, pensema, proxim la apuda ne plus funcionanta fer-forjeyo.

Il ek-poshigis la stoni quin Marieta donabis a lu, silence manuagis li, quale se li esus juveli. — Diabletino, — il subite murmuris — li esas fluvio-stoni! Evidente, esas to! El venjas su kontre l'albergestro. Per la stoni, el indikas ube la legalisti celesas. — Il ridetis.

On audis fora aboyado di hundi e la grunado dil porki en la porkeyo proxima. La pluveto duris.

— Al fluvio! — il imperis. — Ni irez pede, kun granda sorgo! Silence marchez! Ne mem respirez. Ni eludez e surprizez li, la infami.

E li ad-iris la tenebri.

Ne bezonesis longa voyo, nek tempo: pos mil e cent metri cirkume, dop densa pin-foresto li arivis proxim la fluvio.

Li serpentatre glitis tra la busheyi.

La tri legalisti ne-laute babiladis ye la en-ireyo di mi-kaverno an la rivo.

La banditi proximigis su kun extrema sucio.

La fluvio-torento groseskabis, pro la pluvii, e kelke zumis.

Super fairo acendita ye la en-ireyo dil mi-kaverno, karno-peco grilesis.

La legalisti erore kampabis tro proxim l’urbeto e nulu sentinelesis.

La agado dil invadanti esis rapida e fulminanta.

Surprizita, li instante restis beanta lor vidar la banditi.

Un ek li nur kelke barbuliis. Altra jetis su ad-avane e falis barbotanta aden flako. La triesma sucesis mem mi-prenar revolvero ma, quale la du altra, sukombis.

La pafado ekigesis tra foresti e monti. La pulver-fumuro dis-sendesis ad-sur la aqui.

La magrulo prenis sua poniardo e tranchis karno-peceto ek la grililo.

L’albergestro restabis pavoroza pos ke li livis. Il audis la pafadi tre distanta. Il karezis sua revolvero ma lasis olu sur la nutriv-armoreto. Ka li trovabis la legalisti? Il sudorifis, tremadis, divenis glaciatra.

Balde il audis lia pazi. La banditi retro-venabis ed en-iris la drinkerio. Il pensis pri questionar li pri irgo ma, ne-decideme, tacis e jetis su ad-avane por prenar sua revolvero.

Ne-utile.

— Tua amiki sendas saluti — dicis la kapitano, e pafis du-foye. La kugli ad-iris direte la vizajo dil albergestro. Il falis adsur la vend-tablo ed ibe restis senmova.

La yuneto esis en la koridoro apud la lito improvizita e la sut-mashino di lua matro. El venis al pordo por regardar.

— Marieta — dicis la kapitano, proximigante su. — Adirez tua matro Marieta. Yen tua fluvio-stoni ed anke — il ekposhigis ul-sorta monetuyo, extraktis kelka banko-bilieti e pozis li en la manuo dil infanto lor dicar: — Li esas por vi.

El nulo dicis ed ek-iris.

Anke la tri banditi ek-iris. La yunulo e la magrulo tranis la kadavro dil tavernestro dop su e jetis lu aden la porko-stablo.

Li prenis la kavali e departis.

Quale finar ica naraco, dum ke la imajo di ta kavalkeri dissolvesas en la nokto e la nebuli?

MONSINIORO

On nomizis il “monsinioro”, ma pro estimo ed afeciono, nam il ne recevabis oficale ta titulo honorala. Fakte, il esis simpla, humila, simpatiala sacerdoto.

Monsinioro vivis sola kun dom-guvernistino, siorino Klemps, en dometo proxim la kirko di nia urbo. Sacerdoto retretinta ja de dek yari, en frua evo il sustenis ed skribis pri kelka idei religiala e filozofiala ne tre ortodoxa, de quo rezultis serioza konsequantaji: il subisis reprimandi, persekuti, penitenci, sufradi, ostracismo.

Lua kariero religiala domajesis, interdikto falis sur lua libro anatemita, il esis kondamnita servar en mikra parokii fora. Il humile submisesis.

Malgre exili ed kondamni, on fine obliviis la afero e tra la yari il divenis sempre plu amata, mem da altra kleriki. “Obliviez la pasinto,” — on dicis — “obliviez yuneso-peko, il esas viro santa” e, nun, pluse, evoza (monsinioro esas nun nonadek-e-du yara). “Lasez il” — on dicis. “Precipue, obliviez ta maligna libro”.

Me ne tedos la lektanto per longe examenar la idei di monsinioro, skribar pri lua libro proskriptita — qua balde

desaparis del librerii — afero por plu apta skriptisti — filozofi e teologiisti — quankam, ad-vere, la temo surfacale balde mencionesos en ica naraco.

Dome, monsinioro pregis dum la tota jorno, kultivis gardeneto, aceptis vizitanti, qui venis querar helpo, konsolaco, konsili.

Il ne plus esis aktiva sacerdoto, ma duris ad-irar, preske omna-die, pede, kirko vicina a sua dometo, por asistar meso.

Ul-vespere, dum ke il esis retro-venanta ad-heme, du yun posh-furtisti asomis il, jetis il ad-sule e postulis lua poshala pekunio. La kompatinda sacerdoto traserchis sua poshi e donis a li sua unika havajo, du banko-bilieti bas-valora.

Ta-instante, jus pasanta motor-biciklisto aparis, vidis la ceno, cesis vehar, sizis la du bubulachi, tordis la orelo di un de li e fugigis li ad-fore. La du banko-bilieti e la paroko restis jacanta sur-sule.

— Quale vu standas, monsinioro? — il questionis, lor helpar la sacerdoto staceskar. Monsinioro havis cikatro an la brovo, qua kelkete sangifis. — Ma vu esas vundita! Quale vu standas?

— No... esas nulo... — Il regardis la motor-biciklisto. — Ma me konocas vu, vu esas Ralph, plu konocata kom Bono...

— Yes.

— Me kredabus ke vu esis mea gard-anjelo — ridis la sacerdoto ironiema.

Li ridis.

E pos pauzo: — Me konocis vua genitori. Deo embracez li.

— Mea genitori esas mortinta... Me edukesis che la orfanerio St. Iozef.

— Me savas... Vu ne memoras, ma me laboris ibe dum kelka monati, multa yari ante nun... me memoras vu... Deo benedikez vu, filio mea.

— Anke me memoras vu, venez, me akompanos vu ad-heme — dicis Bono.

E li, pede, ad-iris la dometo di monsinioro, Bono pulsante la motor-biciklo.

Siorino Klemps ad-kuris, e lor vidar monsinioro quik ploreskis, levante sua manui al cielo. — Deo mea! Deo mea, per la cieli! Quo eventis, monsinioro?

— Esas nulo, siorino Klemps, on asomis me sur la strado... — ed indikante Bono — ma mea gard-anjelo salvis me.

Bono demandis desinfektivo, kotono, flegis la mikra vunduro di monsinioro.

— Fortunoze, vu nur surfacale vundesis, ne bezonas suto.

— Deo laudesez! — il dicis e quik ad-juntis — Ka vu aceptas kafeo?

— No, me dankas, me mustas nun laborar en la redakterio, me esas jurnalisto...

— Yes, la jurnalo... lore, morge matine forsan, venez drinkar kafeo kun me.

— Me venos. Me konocas paniferio ube la pano esas tre bona. Me ad-portos kelka. — Bona vespero — il adiis, dum ke siorino Klemps insistente inquestis la sacerdoto por saveskar de lu plusa detali pri l'asalto.

— Danko, filio mea, danko — repetis la sacerdoto.

Sequanta-matine, Bono venis, ad-portis pano, quale il promisabis, e li drinkis kafeo kune, babiladis.

— Me vidas ke vu kultivas gardeno — dicis Bono.

— Yes, gardeneto. Me prizas garden-kultivar. Semar esas mea hobio. Me iras a la sepulteyo urbala preske omna-semane, por kolektar semini, flori sika, ek la tombi. Me iras certe anke por pregar por la mortinti...

— E vu anke vizitas hospici, hospitali, karceri...

— Yes, me vizitas la sufranti. On devas pregar por la mortinti, quale por la vivanti e la sufranti. Kad anke vu pregas?

Bono regardis petreskinte la paroko. — No, — il redeskis e ridetis — nur kande me... timas ulo.

— Esas importanta pregar e kredar.

— Me ne savas ka me kredas... mea genitori mortis lor acidento automobilala, kande me esis infanto. Me nultempe aceptis od aceptos lia morto. Me pensas ke se Deo esas bonajo...

— Esas des-facila aceptar Deo koram lo mala... esas misterio... nek filozofii, nek religii sucesas explikar...

— Yes, lo mala esas misterio — repetis Bono. — Omno esas misterio.

Dum-instante li penseme tacis.

— Ha, monsinioro, ka vu volas ad-irar sepulteyo? Por la semini? Me povas vehigar vu ad-ibe. Per mea motor-biciklo.

— Per motor-biciklo, me?

— Yes, sur la gropo dil motor-biciklo. Ol havas dorso-apogilo. Me povas vehigar vu ad-ibe.

— E la sutano? — questionis monsinioro.

— Vu trusez olu.

— E la homi? Quon dicos la homi lor vidar me sur motor-biciklo? Li ridegos pri me. Me sentos me ridinda...

— Obliviez li. Ka la evangelii interdiktas monsiniori vehar per motor-bicikli? Esas plu bona kam marchar.

Pos kelka rezistado e multa dubiti, tandem monsinioro aceptis l’invito. Il pozis sua para-pluvo sub sua brakio, trusis sua sutano e hisis su ad-sur la mashino. E li departis.

Lor arivar a la sepulteyo, Bono ridis: — Ka ni bone vehis, monsinioro?

— Yes, unesma-foye me vehas per motor-biciklo. Me prizas la vento an la vizajo. Me dankas, Bono.

E li ad-iris la voyeti inter la tombi. Hike, ibe, monsinioro haltis, murmuris prego, kolektis semini, flori sika.

Bono ne rezistis, questiono krevis lua kapo. — Monsinioro, por quo e pro quo pregar? Li omna esas mortinta...

— Por lia anmi, Bono. Anmi esas quala semini, — il montris la semini sika en sua manuo — li ri-viveskos.

— Kad esas posibla? Ka homaro tota ri-viveskos, milioni, bilioni de kreuri?

— Misterio... Che Ioannes (8,11) on lektas: “se la Spirito di Il-ta qua ri-vivigis Iesu ek la mortinti habitas en vi, il donos anke vivo a via korpi mortiva per sua Santa Spirito, qua habitas en vi”.

— Me ne kredas — repetis Bono. — Me ne kredas ke...

— Ri-vivesko certe, ma en altra realeso, forsan...

Li tacis, e duris marchar inter la tombi, til la krepuskulo, kande tenua pluveto komencis falar. Lor ek-irar, Bono pozis sua manuo sur sua vizajo ed imprekis: — Diablo! — il dicis — Ha, pardonez, monsinioro... me obliviis, me bezonas gazolino. Balde mankos fuelo. Vartez hike, dum kin minuti, me pregas. Vu havas

para-pluvo. Esas gazolin-distributerio proxime. Me retro-venos balde. Ed il, pede, ad-iris.

En la distributerio, ne esis bidono por la gazolino. On nur trovis, ula-loke, nokto-vazo rustoza, quan Bono plenigis per gazolino e sorgoze transportis amba-manue dum retro-venar.

Lor vidar Bono kun la nokto-vazo en-manue, monsinioro klamis: — Deo Santa! Miraklo! Miraklo!

— Quala miraklo? — dicis bono. — Ka vu kredas ke me urinifis ad-en ta nokto-vazo e ke la urino divenis gazolino? Monsinioro, vu astonas me! Li ne havis bidono che la distributerio. Miraklo! Miraklo! Ha, ha, ha! — il ridachis.

Anke monsinioro ridis. Evidente il ne kredis pri miraklo ta-kaze, il nur mokabis. Monsinioro havas humuro, pensis Bono.

La pluveto cesabis.

La paroko klozis sua para-pluvo, trusis sua sutano, hisis su ad-sur la gropo dil motor-biciklo, e li departis, il nun plu experiencoza pri vehar per motor-bicikli, juante la rapideso e la vento kontre sua vizajo.

Tale plu-forteskis ta ne-expektita, ne-probabla amikeso inter monsinioro e Bono.

Dum la semano-fino sequanta, li motor-bicikle itere ad-iris la maro

—Ja de sisadek-yari me ne vidas la maro... — dicis Monsinioro. —La maro instigas me pensar pri l'universo, pri l'eterneso.

Sidante sur la sablo, li regardis la maro dum plura hori.

Tempope, monsinioro repetis: — Danko, Bono, danko.

Dum lia kun-vivado, lor kafeo o matinal marchado, li multe diskutis pri maro, anmo, spirito, ri-vivesko, Deo, lo mala...

Tale, kelka jorni pos la vizito en la sepulteyo, dum la matinala kafeo, lia filozofiala diskutado intenseskis. — Patro mea, — dicis Bono (li nun inter-traktis quale patro e filio) — vu celas ulo... Misterio, omno esas misterio, vu simple dicas, ma, me ne bone komprenas vua idei pri Deo, l'universo, lo mala. Ka vu esas ul-sorta manikeisto? Panteisto? Spinozisto: "la substanco esas Deo". Altra-epoke, vu riskus kondamnesar al rogo, vu brulesus.

— Ve!, preske to, — dicis monsinioro — pro libro quan me skribis kande me esis yuna. La libro brulesis, desaparis... E vu konocas mea personala historio, me exilesis. Me nun ne multe sucias lo, me ne sustenas idei, me ne havas mem idei. Me ne diskursas, ne skribas, ne diskutas e se me parolas a vu pri to, ne esas pro interviuvo inter paroko e jurnalisto, ma konversado inter patro e filio. Me ne plus transmisas ta idei. Tale,

autoritatozi ne plus bezonas suciar pri me. “Il esas evoza, il fantazias, lasez il, il balde mortos”, li dicas. E to esas verajo.

— Fakte, — durigis monsinioro — omna ta idei jacas en la pasinto, en libro obliviita ja de longa tempo, de mea yuneso, ol-qua sepultesas en la fundo di mea memoro. Me ne plus sucesas klare memorar ta idei. Deo pardonez me..., me lore kredis ed ankore kredas ed sequas Doktrino: Deo Patro, Filio e Santa Spirito... mea libro lamentinda esis verko bone intencita da ne-experta, ne-habila, skribanto, deceptiva inkurso aden konjekturi, subtilaji, vana filozofii... pri Deo, Lo Mala, l’Universo... la idei di Teilhard de Chardin, Deo pardonez me...

— Vua libro frolis herezio — dicis Bono.

— Plu kam frolar, ol esis herezio — ludo danjeroza pri konjekturi e subtilaji ne-importanta, qui ne ad-portis lumo, ma tenebro... Me sempre proklamis ed ankore defensas la Triuno: Deo, Patro, Filio ed Spirito Santa.

— Ed pri lo Mala? — questionis Bono;

— Ve! Quon me savas... esas misterio...

— Ma vua idei sen-dubite shokis. Vua libro frolis herezio, vu atingis Dogmo, Kredo...

— Deo pardonez me... esas exakte pro to ke ol interdiktesis. Ma ol ne esis halucinajo. Me nur volis explorar ed harmoniigar kelka idei kun la Kristanismo.

— Ka vu havas exemplero di ta verko? Me ulfoye serchis lu en nia biblioteko publika, ed anke konsultis editerii pri lu, me nulo trovis, la libro simple des-aparis.

— Quo esas forsan plu bona — sospiris Monsinioro.

— Ka vu ne riskribis olu?

— No...

— Kad to esas posibla en ica yarcento... — Bono sospiris.

— Bono, — dicis monsinioro — la verko ed olua idei esas nulo. Quo importas esas Religio, e Religio esas Amo, precipue amo al Altru. On bezonas amar l'Altru, esar Samariano. On bezonas amar, protektar, defensar l'Altru... Oportas pregar, pregar sempre, ed esperar la Spirito Santa, qua instruktos ni pri omna kozi, segun Ioannes: 14,2 6, e qua — me dicas — deskovrigos da ni omna misterii. Ni ne bezonas ne-fruktoza exploradi, vakua konjekturi...

— Ma uli dicas ke la Santa Spirito libere fluas omna-loke...

— Altri... nur en la sfero ekleziala.

Li ne pluse dicis, ed adiis.

Monsinioro, quale sempre, forte embracis Bono: — Dormez bone, mea filio.

— Bona nokto, patro — respondis la yuna jurnalisto, ed il for-iris per sua motor-biciklo, quale sempre.

Sequanta-matine Bono ri-venis ad-portante la pano kustumala por la kafeo.

Grupeto de homi asemblesis an la pordo ed en la mikra gardeno di Monsinioro. Siorino Klemps aparis apud la pordo, singlutante: — Ho, Bono! Deo ad-vokis Monsinioro, Deo ad-vokis tua patro.

Bono en-iris e ad-iris la dormo-chambro.

Monsinioro jacis tranquila, pace, semblante dormar. Milda rideto markizis lua labii.

— Il ne ridetas, esas nur *rictus* — ulu dicis.

La yuno proximigis su al mortinto, ploreskis, e lua lakrimi fluis ad-sur la manui krucumita di Monsinioro.

Siorino Klemps ad-venis e pozis libro en la manui di Bono.

— Prenez. Monsinioro dicis a me... esas por Bono, ne obliviez...

Bono prenis la libro, en-poshigis lu, ek-iris, acensis sua motor-biciklo, departis.

Vento dolce vishis lakrimi sur lua vizajo.

NOAH E LA ELEFANTO

Segun la jurnali, Noah Archibald Ark, la konocata Usana milioniero, film-direktisto, yakto-navestro, baloneg-kapitano, automobilo-kurero, aventurero, entraprezos ad-irar Afrika, por... pafar ad elefanto.

Fakte, Noah jus preparis su, invitis kelka amiki por kun-irar e dume, donas kelka interviuvi.

Ulu remarkigis ke to esas shokanta. Ark esis preske “Archo”, e Noah, biblala protagonisto, qua juste salvis bestii en la Archo, ne mortigis li.

— Pro quo vu volas mortigar elefanto? — questionis jurnalisto. Altra questionis: — Ka pen-valoras spensar fortuno por irar ad Afrika, nur por sakrifikar elefanto? Forsan la autoritatozi ibe interdiktos vu agar tale; me esperas lo — triesma dicis.

— Me ja recevis permiso — il respondis. — Me departos en la nexta semano.

Kelka amiki probis distraktar lu, ma li ne sucesis. Mem lor ludar golfo en la klubo, il ne cesis parolar pri ta “defio”, quale il definis ta projetata elefant-ocido.

— Ma quala defio! — dicis l'amika golferi. — Ka tu volas kriminar? Kad esas defio, o nur ago sangoza, des-estiminda, reprochebla?

— Amiki, — dicis Arch — me aviacis kin-foye super la du poli, balonagis super omna oceani, cirkum-seglis la mondo du-foye, mariajis me sep-foye, direktis filmi en Holywood, me ne plus savas ube gardar mea pekuniala rezervaji; me havas rezideyi en la kin kontinenti, me elektesis senatano du-foye — e me prizus voyajar en la spaco, ma to ne esas ankore posibla... Do, me pensis: me nultempe pafis ad elefanto! E me decidis pafar ad elefanto.

Espritoza amiko ridetis:

— Ka tu volas pozar la embalmita kapo dil elefanto en tua salono, quale trofeo? Tu povas mem forsan ad-portar la tota kadavro dil bestio ad-heme e regardar olu, dum la tota jorno, lor fumar sigaro en tua biblioteko. Tua spozino certe prizos vidar ta kompatinda bestio... ta trofeo... en via salono.

— Tacez! El parolas mem pri divorcar.

Ma il voyajis.

L'amiki restis heme, ne volante partoprenar — li dicis — shaminda, des-fortunoza, des-felica entraprezo.

Dum kelka dii il lojis en Afrikana hotelo, solitara, pensema... drinkante wiskio, fumante sigari. Il komprabis libro

ilustrita kun bela fotografuri di elefanti e ne cesis foliumar olu, dum drinkar e fumar en la drinkeyo.

Fine, il ad-vokis sua sekretario (quan il kun-portabis ad Afrika) ed ek-iris; il parkuris armo-venderii, selektis ed aquiris fusilo adequata a la vild-chaso, serchis loko proxim la hotelo por kelke praktikar la pafado e rekrutis lokala guidisto.

— Ni departos morge matine — il dicis.

Yes, la granda dio arivabis. Li — to esas il ipsa, Noah Ark (od Archie, quale lua amiki kustume nomas lu), lua sekretario e la chas-guidisto — ek-iris.

L'elefanto distis per kin kilometri, quaze vartante la partio. Lu esis simpatioza, pensema bestio, pacoze koncentrata en sua aferi, qua apene jetis regardeto kande li arivis. Lu esis forsan olda olima cirko-elefanto, kustumanta la malaji homala, e quan, pos kelka yari de pezoza laboro, multa sakrifiki e vundi, on liberigabis sur ta agri, por ke lu mortez ibe.

Archie taceme regardis la pakidermo dum kelka instanti. Il acendis sigaro e fumis dum kelka instanti. Pose, il prenis sua fusilo, examenis olu, ri-regardis la elefanto e vizis.

Ma, pos kelka sekundi, il quik abasis la fusilo e turnis su vers la guidisto.

— Qua proprietas ica domeno?

— Esas sioro Bathuba — dicis la gardisto.

— Me volas vidar lu.

— Sioro Ark, — dicis la sekretario — ka vu ne pafos?

— No. Me volas komprar ica domeno.

— Me ne komprenas — dicis la sekretario. — Quon vu agos pri ta domeno e pri ta elefanto?

— Me lasos lu libera sur ta agro; pro to me kompros la domeno. Venez, ni irez parolar kun sioro Bathuba. Ha!, Gadibert... (Gadibert esas la gardisto). — Yes, *bwana*.

— Morge tu serchos elefanto femina, por akompanar lu. Ne esas bona vivar sola...

E Noah (Archie) Ark, la famoza milioniero, film-direktisto, balonegisto, aventurero, sequata da sua fidela ad-jutanti, iris komprar la domeno por l’elefanto.

ORK

Tempope, me hazarde foliumas kayero, quan amiko di me lasis.

Yen quon il, ul-loke, ibe skribis:

....

“Esis la triesma jorno di mea vizito e, pos longa jornedo, me e mea simpatiinda Orkan amiko e guidero sideskis sur benko, en publika placo, por kelke repozar.

E ni joye babiladis.

Quo? Ka to ne esas ulo tre ordinara?... Du amiki babilanta... pri omno... pri nulo... sur benko... en placo?

Nulo, ecepte ke:

Me esis Terano! Il Orkano?! — sur forega planeto, en tre distanta galaxio!

Ne-kredebla? Ne importas.

Kredez, se vi volos, o se vi povos kredar lo.

Ni esis babilanta, en placo, en la chef-urbo, sur tre fora planeto, en fora galaxio, sur la mikra planeto Ork.

Quo?... Kad esas benki, kad esas placi ibe?

Yes, kredez, esas amiki, esas benki, esas publika placi en Ork.

E ni agreable babiladis, tempope ridante, tempope amikale diskutante.

La vespero esis bela, la konversado vivaca e, yes, l'Orkan someral vesperi favoras langoranta konversadi.

— Vua planeto esas vere kuriozigiva — me dicis. (Me jus, itere, remarkabis ta kurizigiv Orkan drak-tirata taxii).

— Ka vu tale opinionas? — il questionis.

— Yes — me dicis.

— Exemple?

— Exemple?... La veturi...

— La veturi?

— Yes, ta stranja karosi, kad ico ne esas stranjajo che developata civilizuro quale la vua? Ka ne esas stranjajo lente vehar per ne-komoda vehili, tirata da draki, vice voyajar per plu rapida e konfortoza motor-veturi? Ed esas mem plu-moderna motor-veturi che Ork, ka ne? Quankam poka, adminime kelka ek li esas mem bona. Pro quo esas tante poka motor-veturi che vi?

— Pro ke li ne esas perfekta.

— Perfekta? Vu astonas me.

— Yes, li esas defektoza.

— Ka via drak-tirata vehili ne esas tala?

— Ka vu tale opinionas?

— Yes, me tale opinionas.

Il regardis me, pensema:

— Kredez, nulu sucesas konvinkar ni pri la supereso di la motor-veturi. Li ne esas perfekta.

— Ka li mustus esar tala? Kelka ek li esas mem plu bona kam…

— Forsan, — il inter-ruptis me — ma preske nulu sur nia planeto ankore interesesas pri li.

— E pro quo?

— Un-latere pro la motor-amatori ipsa, me opinionas. Altra-latere, pro la publika opiniono, generale.

— To esas?

— Singla vetur-klubo aceptas e favoras nur sua vetur-modelo...

— Vetur-klubo... vetur-modelo...

— Yes, singla vetur-klubo judikas sua vetur-modelo perfekta o preske perfekta, e ne aceptas altra koncepti. Omnu proklamas la ne-komparebla qualeso e supereso di sua vehilo. Ma li omna havas defekti.

— Ma, kad on ne povus kunvenar e deliberar pri la maxim aceptebla modelo? L'avantajo dil motor-veturo semblas esar plu kam evidenta.

— Ma to esas ya la trublo. Qua esas la modelo aceptebla?

— Me ne komprenas.

— Atencez, — il dicis — quankam la diferanta modeli sequas bazala principi, esas diferi inter li e, fakte, singla skolo simple odias audar pri altra sugesti e propozi. Nulu aceptas extera propozaji. La vetur-klubi esas quaze separata sekti, e la vetur-skolo plu konocata, malgre la generala skeptikeso, religioze kredas pri sua finala triumfo. Li havas plu multa veturi, plu multa reparereyi, plu multa propagando, plu multa resursi e, fine, ka li aceptus perdar omna sua til-nuna kolokaji?

— Ma kad ico esas kredebla?

— Fakte — il durigis — tam balde kam mortis Hiekz-zo, la grand inventinto, il-ta qua developis l'unesma sucesoza motor-veturo, ilua zeloza sequanti decidis interdiktar irga modifiko relate a lua inventuro. Ica devus restar quala la Mastro konceptis olu. Or, l'Orkani ne aceptis la Hiekz-zoal inventuro, poke o nule savas pri olua modifiki, nulu volas savar pri nova o diferanta vetur-modeli. Pro to, ca-die, nur kelk idealisti ankore okupas su pri motor-veturi sur nia planeto, e la majoritato egardas li nur kom sen-futura hobio, simpla rarajo...

Ed il subite inter-ruptis su:

— Ba! Sat pri motor-veturi! Ni irez vidar la Luni!

Ed il quik advokis pasanta taxio, stranj e pezoza karoso, tirata da tri hororinda drakatra kavali.

Ni acensis la stranjega veturo, e lente vehis tra la chef-urbo di Ork.

Ye la horizonto, la sis luni di la mikra tre interesiva planeto jus komencabis olia cielala baleto.

Noti pri mikra planeto

De kelka dii, me esis deceptita, pro nur surfacale explorar la planeto, pro poke deskovrar, sen respondi a plura questioni.

Me e Ork (vi bone memoras: lu e lua planeto samnomesas), pos promenado, konversadis en drinkerio. E dum drinkar plura tasedi de elixiro, ul-sorta teo, kelke simila a tre populara teral drinkajo, ni diskutis pri plura temi.

Me regardis la sunoza peizajo extera. La povoza jornolumo blindigis mea okuli e me sentis me torporigita da ta sorcoz elixiro.

Ni babiladis...

(Pri) memoraji

— Vi celas omno.

— Ork esas libro apertita. Ni nulo celas.

— Me ne intencas violacar sekretaji.

— Ni esas pacema homi.

— Yes, — me pensis — vi esas pacema, inocenta, pueratra, ma sub ta sembli, me divinas altraji. — Ma me tacis pri to, e me nur dicis:

— Ka me questionis vu pri militala povi, pri inter-stela floti, pri armi amase destruktiva, pri via projeti relate al invado di l'altra planeti?

Il semblis sincere shokata.

— Ni ne esas mem kapabla imaginar ta kozi.Quala ideo!

— Ka vi raptis me?

— No! To esas ne-imaginebla!..

— Se me ul-die sucesos retro-irar ad Tero, ka me devas arivar ibe kun la manui vakua?

— Yes — il dicis — vu retro-iros, same kam vu arivis, ni esperas lo... kun la manui vakua.

Me kelke iraceskis, silence, ma il nur ridetis, inocente, e durigis:

— Esos plu bone... Irgamaniere, vu oblivios preske omno, e lo poka quon vu memoros, qua kredos vu? Nulu kredos vu.

Pri to, il kelke eroris, nam me nun plenigas ica kayero per kelka memoraji. Ma il esis parte justa, nam, qua o qui, kredos oli? Altra-latere, ica memoraji, singla-die, semblas plufebleskar, desfacesar en mea mento, quale sukro-peci en tasedo de aquo o

de... elixiro!

Alienijeni

— Kad altra alienijeni, ultre me, ultempe sucesis arivar a via planeto? — me questionis. — Kad esas altra homi, ul-loke, en l’universo?

— No. Esas nulu — il respondis.

— Ka vu esas certa pri to?

— Vivo esas skarsa, tre skarsa — il dicis — ol forsan jus komencis apene en l’universo... Esas nur kelka organismi... ula bakterii... kelka virusi... nula vivo intelektoza. — Ed il montris rideto mokanta. — Ni esas, forsan, l’unika speci inteligenta.

—Ka nula posibleso, do, pri altra civilizuri en l’astral spaci ne-mezurebla?

— L’universo esas granda...

— E ka vi ne timas alienijeni?

— No! Ni timas altro.Vi, terani, populizas la spaci per pavoriganta kreuri, filii di via timenda imaginaji. Ni timas... virusi.

Me nulo dicis. Quala mentiero, me pensis. Me regardis la fora peizajo e stranja hemo-deziro invadis mea kordio.

Ho, Tero! kara, fora planeto! Quale tu mankas, kun tua

virusi, tua bakterii, tua folesi...

Deo-sercheri

Subite, me memoris la deo-sercheri. Ha! Yen, fine, forsan, temo plu facila.

— Do... esas deo o dei, esas religio che vi. Quo esas exakte deo-sercheri?

Il restis quieta dum instanto, quaze askoltante sekreta imperi, misterioze susurata ad-en lua oreli. (Il semblis sempre ulo vartar ed askoltar, ante parolar).

— Li esas Orkani qui devotigas su a serchar Deo.

— E?

— Li kapablesas pre-sentar lu.

— E qua o quo esas Deo, segun li?

— Lu es spiritajo.

— E quon li predikas, ta sercheri?

— Li dicas ke lu esas la fonto di raciono, yusteso, amo.

— Ka lu esas povoza? Ka lu kreis Ork, l'Orkani, la steli, l'universo? Ka lu punisas, ka lu premiizas la homi...? — me esis provokema. — Ka lu esas ilu? Kad elu? Olu?

Il regardis me, perplexa.

— Ni nulo savas pri lu, ecepte ke lu esas spirito.

— E pri lo mala, quon dicas la sercheri? Ka lu kreis anke lo mala?

— Li nulo dicas pri to.

— E, do...?

— Lu esas misterio... Nulu, mem ne la sercheri ipsa, sucesas dechifrar lu. Forsan ni havas mento tro primitiva por ne-mediate komprenar o kontaktar lu, ma forsan, uldie, ulo eventos.

— Ma do, ka via Deo ne esas deajo omno-povanta?

— No! — il semblis ankore perplexa.

Me tacis e restis pensema. Lu, meditem, fora, semblis mi-ridetar:

— Ka vi ja sucesis trovar lu? — il questionis. — Ne ja, me supozas. Ma anke vi pre-sentas lu, ka ne? Vi intuicas lu, pro raciono, yusteso, amo, ka ne? Ka vi pensas ke lu esas omno-povanta?

Ma me nulo pluse volis questionar, o respondar. Konkluze, me pensis, il volas kredigar da me, ke li serchas Deo e ke nur to, serchar Deo, esas lia religio. No, li intencas anke celar lia dei. Ta-instante, lua fidem personal roboto, qua sempre ed omna-loke sequis lu, proximeskis, por susurar ulo aden lua orelo. “Ha! la voco dil mastro!”, me ridetis. Ma me nulo dicis, me nur tacis.

....

Me ne memoras quale me livis Ork.

La orkan drinkajo (forsan drogizita) quan l'orkani tre prizas trublis ed ankore trublas mea mento, esis ed ankore esas kauzo di mea nuna mental lenteso, segun semblo.

Ed anke la kayero, en qua me notis mea interviuvi kun Ork, lente, diope, des-aparas.

Balde, nulo restos pri mea sejorno en Ork.

Ve!

RAPORTO

Yuna jurnalisto, ante divenar redaktisto, me debutis kom raportisto por nia jurnalo lokala.

— La direktisto volas ke tu irez al tombeyo municipala — on dicis a me, ul-die. — Kun-portez Alcyr, ta fushera fotografero (ne justa refero), por la fotografuri — on jokis. — Esas inquesto, tu mustas raportar pri desaparo di mortinto qua, segun semblo, eventis en la tombeyo municipala. Esas ol-ta ube laboras Simbad. Ne obliviez lore interviuvar Simbad... e la mortinto, kune, ka posibla, hem!

On ridegis.

Ni vehis. Me e la fotografero, mea amiko Alcyr.

E ni ne rezistis kelke jokar e ridar pri la tot afero dum vehar.

Talesas la yuneso.

— Quon tu pensas? Quo eventos? — me questionis.

— Probable nulo — il respondis. — Ka la direktisto nultempe audis parolar pri Alpert? Ta notoracha ebriegulo, abomininda muzikeracho, qua nur savas drinkar ed enterigar homi, mem vivanta, me audacas dicar. — Ni ridegis. — Kad

anke tu ne konocas lu? Esas il-ta, qua tormentas, qua ple-frotachas violino en la Rapnel-orkestreto, en la norda klubo...

— Ha! Il-ta; yes, me ja vidis lu ibe. Tale, ultre muzikeracho, il esas anke tombisto...

— E sarkifisto — dicis Alcyr. — E la nanulo, qua laboras kun lu, il-quan on sur-nomas Simbad, esas lua adyunto e protektato. Li esas du fola ebrii, du jokeri, tu vidos. Esas plura historii pri li...

La ideo pri ta vizito en la tombeyo ne plezis a me. Me ne pavoras pri to, ma — permisez — me ne esas nekrologisto, nek nekromanciisto, me ne prizas vizitar nekropoli, en-irar mauzolei, guatar sarkofagi ed adorar cenotafii od mem... respirar exhalaji, violacar nichi, molestar mortinti — me dicis ad Alcyr.

— Ha anke me ne, nur pensar pri la afero, — Alcyr komentis — me kelke nauzeis ante la viziono di tombala petri kolda, tumefaktanta kadavri, vulturi fluganta, mal-odori vaporeskanta, funeristi sudorifanta... hum! Tedanta esamo di imaji ed idei asaltas mea imaginado...

Evidente, ni ne esis felica pri nia jurnalala misiono... ma ni ridegis.

Talesas la yuneso.

Survoye, ni tacis. Extere, la matino autunala esis mi-obskura, griza, tristeta. Paseri flugis nervoze en la aero,

l’atmosfero esis kelke des-agreabla, la homi sur la strado semblis somnanmbula.

Ni garis l’automobilo apud la portalo. La tombeyo balnesis en mi-lumo nebuloza. Proxime, esis autobus-halteyo e kamiono charjita per verda legumaro. Du o tri personi vartis l’autobuso en la halteyo. Altri ofris la verdaji. Alcyr ek-tiris la fotografilo e facis un o du fotografuri del tombeyo.

En la sam instanto en qua Alcyr apuntabis la fotografilo, viro invadabis la fotografajo.

La viro salutis: — Siori, me absolute bezonas prenar autobuso, ma me ne havas pekunio. Ka vi povus donar du moneti a me? Me pregas — il esis bas-statura, magra, trista-miena viro, vestizita per kostumo griza, fulardo, blua kravato e shui bone cirajizita.

— Me pregas — il repetis.

— Plezure — me dicis e me ek-poshigis du moneti e donis li a lu. Il prenis la moneti, feble ridetis, dankis, respektoze, reverencis a me, ed ad-iris la autobus-halteyo.

— Tu donis du moneti!... Ho! Prodigachema meceno! — jokis Alcyr.

E ni en-iris la domeni di Simbad ed Alpert.

— Ube esas la tombisto, la agento funerala, la geniozo muzikala, la ebriulo? — ironioze questionis Alcyr — Ha! Ica loko herisigas mea hari.

E, lor en-irar, ni preske cesis respirar, quaze suspektante vaporeskanta miasmi omna-loke.

— Esas perdo di tempo — dicis Alcyr. — Li certe ja esas morte-ebria, ebriega.

— Quale tu savas? — me nur dicis.

— Simbad, ta nano giboza, certe esas mem plu ebria kam lu, tu vidos. Me konocas li — il insistis.

La duo esis laboranta en ul-sorta kabano apud la domo. Ni en-iris e salutis: — Bon jorno!

— Bon jorno — li respondis: la giboza nano, per murmuro ne-intelektebla.

La nano esis polisanta sarko per sablo-papero. Botelo de brandio esis apud lu, sur la pavimento. Il vishis sudoro de sua fronto, prenis la botelo e glutis ek olu bruisoze. Alpert esis vestizita per ul-speca uniformo makulizita da cementaco-pulvero. Il havis mezurilo en sua manuo e manuagis ulo apud la tablo: il esis des-stopanta altra botelo.

Ni prizentis ni.

— Ni venas del jurnalo — me dicis. — Ni audis parolar pri la novaji... Ka nun la kadavri marchas?... Ka mortinto des-aparis?...

Mea questiono iracigis la funeristo.

— Rakontachi! Absurdaji! — il klamis, indikante Simbad per la fingro. — Il kulpas!... Ta stulta nanulo, ta mulo obeza; ta ruminero kulpas!... Il imaginas kozi, il propagas li e la homi halucineskas.

Evidente, lo eventinta revoltabis lu.

— Ma do... naracez a ni. Quo eventis? — me questionis.

— Quo eventis? Nulo. Fakte, me esis inspektanta la tombi. Me omna-semane inspektas li, nam me volas omno en ordino en mea tombeyo — (quo esis mentio, me mustas dicar a vi). — Nulo eventis... me nur trovis fenduro en la tombo-stono di sepulteyo, quo esas rara, ma eventas... Me quik pensis pri cementacar e reparar olu. E me venis ad-heme por prenar la cementac-pulvero e la utensili, e...

Il inter-ruptis sua frazo, prenis sigareto, acendis olu e profitis por drinkar longa glutedo de brandio.

La nanulo restis preske muta, tempope emisanta soni guturala.

— Ad-vere — il durigis — me ne savas qua produktis ta fenduro. La nano restabis ibe, e ta folulo ne rezistis guatar

interne la sepulteyo. Por to il plu multe pulsis la tombo-stono, ed il dicas ke anke la sarko esis ruptita, e... mortinto integra videsis ibe... to esas, ulo od ulu, qua semblis mortinto! Il nervozeskis, pavoreskis, komencis kriar e ad-kurar la vicinajo. Il produktis granda tumulto. E lor ri-venar ad-heme, ta kuriozemo, ta stulto, decidis regardar itere aden la sarko, e — segun ke il dicas — la mortinto qua esis ibe, des-aparabis! Il lore divenis mem plu fola. Il ped-frapis la sulo, il arachis hari de sua kapo ed herbo-tufi del sulo e maskis li sovaje, quaze kavalulo. Ed il produktis vera ter-tremo. Vicini ad-kuris... Stultajo, to omna...ridindajo! Mem policano venis hiere inspektar e pozar questioni, pro la rumori...

— Hum!...hum!... — la nano nur balbutis.

— Ka tu vidis la kadavro, hum... integra? — me questionis Alpert.

— No — il nur dicis, iracoze regardante la nanulo.

— E l'altri, il-ti qui ad-kuris lor audar lua krii?

— No. Nulu regardis ad-interne la sarko. Li nulo vidis.

— E kad anke vu ne perceptis la desaparo?

— No, me nulo perceptis. Ad-vere, nulu des-aparis — il anke respondis. — Me ne mem regardis ad-en la tombo. Konservado naturala di kadavro esas fenomeno vere tre ordinara, por meritar atenco, vi savas. La skandalo e la tumulto produktesis da ta kavalulo giboza, qua ek-kuris ad-sur la strado

por naracar en la cirkumaji... La homi esas kurioza pri ta aferi, vu savas...

— E me — jokis Alcyr — me kredis venir por autopsiar promenanta kadavro, ma... vu, certe, ja reparis la tombo, ka ne?

— Yes — respondis la funeristo. — Me reparis olu.

— Tale ni ne plus havas marchanta mortinto... — dicis Alcyr. — Me prizus fotografar lu.

— Esas nulo fotografinda... — il dicis, e pos instanto: — Fotografez Simbad! Il povas posturar quale folo mortinta. — E la tombisto laute ridegis, ja extensante itere sua manuo vers la brandio-botelo sur la pavimento.

Me cirkum-regardis. Ul venteto des-agreabla suflis, ed autunala folii jiris tra la korto. Kelka nubi griza celis la sun-lumo e plu obskurigis la matino. La mur-klozita tombeyo esis oaziso di abandoneso. La nano, qua semblis pronta plorar, mungis su bruisoze per naz-tuko e drinkis itere ek la botelo.

— Kad esas en-skriburo sur la tombo? — me questionis. — Me prizus ad-irar por lektar olu

— Esas ne-utila, — il respondis — ol esas tombo anciena, la yari preske omno efacis. Ma, se vu volas...

Ni ad-iris.

Il ne mentiis, on nur sucesis lektar du cifri (3 e 2) e silabo (-bert) piktita sur la petro. Ni ri-venis al dometo.

— Dicez, Alpert, e la matrikulo, ka vua libri ne registragas numero dil tombo, nomo dil mortinto, nasko-dato, morto-dato, la dio dil enterigo?

— L'anciena libri perdesis, pro l'inundadi, en la lasta printempo...

— Tale, ni perdis nia voyajo, por nur vidar vi du, fola ebrieguli... nula marchanta mortinto — dicis Alcyr.

— Me timas — dicis Alpert. — To eventas...

— Ni perdas nia tempo — me dicis nelaute ad Alcyr.

— Segun semblo.

— Ni ek-irez. Me adias, Alpert. Danko. Kaze ke, en altra okaziono, sepulteyo ruptesos ed mortinto iros promenar, avertez ni, me pregas, ante cimentacar la tombo.

Ni ek-iris e ad-iris l'automobilo.

— E nun, quon ni facez? — Alcyr ridachis.

Me restis pensema dum instanto e dicis:

— Ni irez al tombeyo distriktala!

— Quo? L'altra tombeyo? Ka tu deliras? — Alcyr astonesis.

— Yes, la distriktala, — me respondis — ol distas de hike per nur du kilometri cirkume.

— Ka tu drinkis ek la brandio-botelo di Alpert? Pro quo ad-irar ibe? — il questionis.

— Forsan esas ulo skribinda o fotografinda, qua savas? Evidente, me rakontos anke pri la desaparo dil mortinto, certe — quo esas nura imaginado di kompatinda nanulo — ma on povas dilutar ta rakonto kadre di plu ampla inquesto, exemple pri la stando e konservado di nia tombeyi... publika intereso...

— Yes — nur dicis Alcyr, penseme.

E ni en-iris l'automobilo e departis vers la tombeyo distriktala.

Siorino Felpis, vidvino, muliero alta, magra, nigre vestizita, la direktisto dil tombeyo, aceptis ni amikale. Elua adyutanto, Giardo, alta, mez-eva magrulo, anke esis ibe.

— Ni esas jurnalisti, siorino. Ni vizitas la tombeyi di nia urbo — me explikis. — Ka ni povas ad-irar?

— Certe, kad ulo eventis? — questionis la vidvino.

— No, siorino, esas rutino, intereso publika...

— Certe, siori.... Giardo, montrez la tombeyo al siori.

E ni ad-iris.

La magrulo duktis ni tra la voyeti inter la tombi. Omno semblis bone konservata, la tombi kalko-indutita, la voyeti sorgoze balayita, omno netigita, la petra tombi des-krasizita.

— Me komplimentas vi — me sincere dicis.

La magrulo ridetis: — Siorino Felpis prizas omno neta ed en ordino.

Alcyr nur dicis, nelaute — Kompare al tombeyo di Alpert...

Ni arivis al fundo dil mikra tombeyo e sideskis sur tombo sen en-skriburo. Giardo prenis fulardo qua jacis sur la petro. Ulu certe obliviabis olu, lor vizitar la sepulteyo.

— La homi sempre oblivias kozi hike — il dicis. — Chapelo, binoklo, march-bastono, ca-die, fulardo... — ed il faldis olu mashinatre.

— La tombo havas nula en-skriburo — me dicis.

— To esas ordinara relate al tombi tre anciena, mem la registri dil administrerio esas mankanta.

Alcyr facis du o tri fotografuri de la tombi e la voyeti.

Ni restis ibe e babiladis dum preske dek minuti — pri la tombeyo, la aferi, la klimato, la laboro... ed ad-iris la dometo por adiar siorino Felpis.

— Ni dankas, siorino, ni komplimentas vu e Giardo. Vi facas bona laboro hike.

Elu timide ridetis e dankis.

En la redkaterio, me ne volis redaktar pri la afero. Me raportis nia vizito al redaktisto, rezume. — Skribez — me pregas. Lua raporto, balde publikigita, kontenis la kustumala trivialaji di ta sorto di naracado, emfazante specale la ne-probabla des-aparo dil mortinto — simpla rumoro — pri qua

responsis l'alarmema, kompatinda nanulo. Nula fotografuro dil nekropolo o sepulteyo adjuntesis al artiklo.

Du o tri semani pasis. La afero preske obliviesis.

Ul-matine, Alcyr ek-iris sua fotografala laboratorio, kunportante fotografuro e plu-grandigita kopiuro de olu en sua manuo. Il semblis kelke pala ed anhelis.

— Regardez, regardez atence. — Ed il extensis fotografuro ed ampliguro a me.

Me prenis ed examenis li.

En l'unesma instanto mea regardo nur absorbis imajo dissolvita: autunala cielo griza, funde, ne-preciza makuli en l'aero — ka paseri? ka folii autunala?... Ma, subite, me rikonocis klara, neta homal vizajo, kum regardego stampita ye la dextra angulo dil fotografuro...! Esis la vizajo kelke deformata, (pro troa proximeso dil lenso dil fotografilo) dil viro qua invadabis la fotografado da Alcyr lor demandar moneto de me, proxim la tombeyo.

— Videz, esas lu! — Alcyr klameskis — Esas lu!... la viro qua demandis moneto!... Ka tu memoras quon Giardo trovis sur tombo? Regardez itere, atence, — il repetis — regardez, ed il indikis la fotografuro per la fingro.

— No, me ne memoras.

— Regardez itere — il insistis.

Me atence regardis la homala formo sur l’ampliguro.

Yes, la fotografato metabis fulardo sen-dubite, la fulardo quan Giardo rekoliabis apud la tombo dil tombeyo distriktala.

— E do? — me dicis.

— Evidente, — dicis Alcyr — ed il extensis sua brakio vers me, me sentas gans-pelo en mea korpo, mea hararo herisesas — evidente la mortinto trans-lojis, ek-iris sua tombo, demandis moneto de tu, por trans-lojar ad altra tombo, ad altra sepulteyo.

— Por?

— Qua savas? Forsan por jacar en la tombo di sua amoratino... — dicis Alcyr.

Il ridis. Ni ridachis.

Talesas la yuneso...

SIORINO CLEMENS E LA ROBOTO

Omna-semane me vizitas okadekyara siorino Clemens, mea olima profesoro pri Angla Linguo e Literaturo. Nun retretinta, el esas anke skriptisto e poeto laureata, e lua hobii esas guach- ed aquarel-pikturo, e la Historio di Roma, pri quo el mantenas signifikiva biblioteko. Ni developis nia amikeso depos ta tempo skolala, ed ol plu-profundeskis pos la morto di elua spozo, injenioro Paul Clemens, anke amiko di me.

Ca-semane, quankam mea vizito esis ja previdita, el anxioze telefonis, nam el volis anuncar ke el lokacabis roboto e volis prizentar lu (yes, me skribas "lu", ne "olu") a me.

On bone savas ke en nia lando on ne kompras roboti, ma lokacas li, nam la guvernerio monopoligas lia fabrikado e manteno.

Lokacar roboto esas tre chera e tre burokratal afero, qua demandas tempo, pacienteso e pekunio.

Nur richi sucesas lokacar roboti, ma la guvernerio rezervas kelka exempleri por ciencozi, artisti ed intelektozi.

Tale, siorino Clemens recevabis roboto, gratuite.

El prizas chokolado e flori.

Pro to me esis kun-portanta chokolad-buxo e rozo-buketo, kande me hiere sonigis la pord-klosheto an lua apartamento.

Lore aparis... UL-SORTA MANEKINO! vestizita per moderna uniformo beja, mieno kelke artificala ma, entote, preske homala, rezume, homatra ento bon-aspekta.

— Bona vespero, profesoro — (to reale ne importas por nia rakonto, ma me obliviis dicar a vi, ke anke me esas profesoro, quankam ne pri linguo o literaturo) il dicis — esez bonvenanta.

Ta-instante me ne sucesis evitar, ultre surprizo, kelka embaraseso. (Quale on parolas kun roboto?) e me preske donis a lu la chokolado-buxo e la buketo. Me havis impreso ke lu perceptis e ke lu juis mea embaraseso.

— Me esas Rob, profesoro — il dicis. — En-irez, me pregas.

Siorino Clemens quik en-iris la vizit-chambro. Ni inter-salutis. Me kisis lua fronto ed ofris la chokoladi e la flori. — Ha! Umberto, lasez to, ne bezonesas, vu savas... — Ed el ridis.

La yuna manekino delikate inklinis la kapo, livis ni e, per pazeti lejer e silencoza, direktis su vers la koqueyo. Ni ad-iris la drink-fumeyo, ube dozeno de libri dispersite jacis sur la tableti e la sidili.

— Bone, siorino, hodie ni havas temo certa por nia babilado: roboti! — me dicis. — Ka vu joyas, ka vu esas felica pro vua roboto?

— Extreme, Umberto. Me ne savas quale, antee, me povis vivar sen Rob. Lu arivis en bona tempo. — Ni sideskis, singlu en sua stulego.

Me regardetis posh-libro sur tableto: *I, Claudius, the God*. — Ha, vu ri-lektas Robert Graves.

— Yes — el respondis. — Videz, Rob ja merkis omna tituli e plasi dil libri en la biblioteko. Lu ek-prenis Claudius de sur tro alta tabulo, ube ol jacis de kelka monati. — Ha! En mea evo, me devas evitar skali, pro la falo-risko. Ha, la evo! — Rob esas tre ajila, vera equilibristo e ne mustas tro serchar ube libri celas su.

Ta-instante la roboto en-iris la salono ad-portante du *scotch* e pozis la drinkaji sur la basa tablo avan ni.

— Danko, dicis siorino Clemens. — E, pos pauzo: — Ha! Humberto, Rob esas kompano ideala. Ni l'evozi riskas tre facile falar, quo esas grava, vu savas. Plurafoye lu ja sokursis me justa-tempe, exemple, kande me esis preske falanta pro mis-pazo sur tapiso. Ed ultre prenar libri de sur alta tabuli lu esas omno quon on povas expektar. Plu utila kam hundo, o kato... — el ridis. — Lu esas kompano ideala ultre sekretario kompetent ed efikiva.

Lu recevas e transmisas telefon-mesaji, quaze telefonilo. On ne bezonas serchar telefon-aparato. Mem plu bone, lu dijitaligas mea texti e tre bone inter-relatas kun la komputoro. Fine, ka lu e la komputoro ne esas kuzi? Lu helpas anke en la koqueyo. Lu ne manjas o drinkas, ma lu savas preske omno pri koquar. On nur mustas kelke surveyar lu, pro la salo e la kondimenti. Lu manuagas forno e padeli quale vera koqueyestro. Lu konocas la dishi. Umberto, lu kapablesas parolar altra lingui, ed esas samtempe ciencozo ed ecelanta konversero. Lu ludas shako kun ti qui prizas ta ludo. Lu povas ri-produktar muziko quale son-aparato, fakte lu esas anke to, e pleas mea favorata opereti, ed anke esas vera enciklopedio marchanta.

— Ma, lu minacas l'employeso! — me klamis.

— No.

Ni par-drinkis nia drinkaji.

— No, me pensas — el dicis, ed invitis me ad-irar la manjo-chambro. Ni pasis tra la studieyo por vidar elua plu recenta guachi ed aquareli. Survoye, el haltis avan la eskalero, sub ol-qua, en chambreto — el dicis — pulsis l'anmo di Rob, ul-sorta zumanta rektangulo simila a lada sardin-buxo, kun plusa lumeti cintilifanta sur olu.

— Saveskez, — dicis siorino Clemens — ta mashino komunikas kun la Grand Anmo, la Omno-Matro che la

laboratorii centrala dil guvernerio, ol esas la konekto e la esenco di Rob.

En la manjo-chambro, Rob pleis la garsono e joye kantetis dum ke ni parolis pri altra temi, kam roboti, ed lu preparis la dishi.

— Dineo esas pronta! — anuncis Rob. Ed lu ad-portis la pladi.

Dineo saporoza: *tartare de legumes e langostines*, sequata da *polpete al tonno e patate*. Anke la vino esis tre bona.

Mea komplimenti al koqueyestro — me salutis. Lu ridis.

Pos dineo ni retro-venis al fum-drinkeyo por ibe vartar la liquoro e la kafeo, fumar kelka sigareti e riprenar nia konversado pri roboti.

— Interesivajo, — dicis siorino Clemens — hiere me lektis, en jurnalo, noto quan me komentis kun Rob, noto segun olqua, lor la batalio navala di Actium en 31 a.K. inter Oktavio, Kleopatra e Marko Antonio, il-ci vinkesis pro maral fenomeno naturala, nome, "aqui mortinta". To esus ondo-variado en la maro, ul-sorta aqua voyo-traco qua pulsis lia navi ad-avane ed ad-dope. Por evitar esar kaptita da ta "aqui mortinta" la navari di Kleopatra e Marko Antonio, inter-sequante, abandonis la batalio. Me komentis ta jornalala interesivajo kun Rob. Ka vu

savas quon il dicis? “E la navaro di Oktavio, kad ol ne minacesis da ta ‘aqui mortinta’?”. Lu mi-ridetis.

Rob ad-portis la liquoro e la kafeo, ed ek-iris.

— Umberto, Rob esas ne-remplasebla. Por la oldi quala me, roboti for-irigas solitareso e ad-portas sekureso e libereso. Fakte, Cienco, per la roboti, ri-novigis sklaveso, sklaveso qua ne sakrifikas reala homi; okazione, la vorto *robota*, qua unesme aparis en teatrajo da Karel Čapek, signifikas “punis-laboro” en la Cheka, on dicas.

— Me devas konkordar, profesoro — me dicis. — Por la evozi li povas esar tre, tre utila, ma, altra-latere, ka ne esas riski? Kelki komentas ke on mustas atencar, omna-kaze roboti apartenas al guvernerio. E, bone, vu ne esas danjeroza opozanto a la nuna guverno-sistemo, ma, permisez, vu esas, on povas dicar, kelke kritikema pri la sistemo. Bone, kelki dicas ke la roboti esas statala sekures-agenti, vasali, sbiri, responsiva pri surveyar la civitani, favore organizuri oficala... hum.. por spionar civitani, la elito. Ka vu ne timas ke Rob?...

— Li povas surveyar me — volunte el inter-ruptis me. — Me esas persono ne-atakema, me ne komplotas en la ombri...

— Yes — me konkordis. — Ma la roboti ipsa? Ka li esas fidinda?

— Ha! Ad-vere to esas questiono qua naskis de l’unesma fiktivaji pri roboti. Rakonti, fantaziaji pri kontre-homa agadi e mem robotala militado kontre civilizeso. No, me ne kredas. To esas supersticoza timi.

— Do vu kredas pri la quar legi di robotiko, da Isaac Asimov, pri lua romani “La Roboti”.

— Fakte, me kredas. Me pensas ke on erore timas roboti. Li esas mashini, ma quaza homi, tote ne nia konkurencanti. Li ne havas homal anmi, spiriti, li esas automati, androidi, kreuri artificala, ma anke li ne esas marioneti o nura mekanismi. Li ul-sence havas matematikala existo, li nur ri-produktas homo. Ni esas ankore en Bronz-Epoko dil roboti. La ciencozi e teknikisti tote ne es pronta, nun-epoke, por krear cent mil milioni de neuroni, centi de bilioni di cerebrala konekti di reala homo, mem en la maxim avancinta modeli, ti, quale on dicas, dil kinesma generaciono. To esas mem utopiala. On multe spekulas, teorie.

— Permisez, profesoro, — me dicis — vu preske konvinkas me, ma, permisez, me kredas ke esas ne-posibla produktar homatra mashini, kapabla konciar, pensar, exekutar homal agadi sen, ul-maniere, transferar a li vera homala stando.

— Yes, me mustas konkordar kun vu, Umberto. Ma kelki dicas ke mem en la kinesma robot-generaciono, lor fabrikesar, kelka roboti, ul-sence, per falii e intencata mis-funcioni, mem

per su-ocido, tote refuzas asumar homal mentala rango o stando, li riskas dementeskar e demandas retro-venar al stando di pura roboto. Li — on dicas — ne volas la kompleta sentemeso dil homala anmo — esperi, timi, jui, terori, joyi, envidio, odio, amo, iraco, jaluzeso —rezume, li ne aceptas la homala vivo. On rakontas mem ke un ek ta kinesma-generaciona roboto argumentis ke homal anmo esas quale monet-peco, qua havas aversa facio e reversa facio, lo bona e lo mala en la sama moneto. — Ni volas esar un-facia moneto, qua ne konocas sua reverso — lu dicis. — Ni nur volas aquirar la ago e la penso, la homal kapablesi ed habilesi, ma ne juar nek sufrar pro la spirital homala stando.

— Ne-kredebla — me dicis. — Malgre to, roboti havas emoci e mem pasioni. Kelko ek la homala stando mustas ne-eviteble penetrar lia interna mekanismi...

— Yes, ulo certe penetras lia unika monet-peca facio, nam li esas quaza homi, ne nura mekanismi o marioneti.

Esis ja tarda. Tempo lasar siorino Clemens repozar.

— Ka Rob dormas? — me dicis. — Ka la androidi sonjas pri mutoni elektrala, quale questionis Philip Dick en la titulo di lua libro?

— Forsan — dicis siorino Clemens. — Ho! Umberto, me tre dankas vua vizito. Bona nokto.

— Plezure — me respondis, e me kisis elu, sur lua fronto, me adiis ed ek-iris la apartamento.

En la en-ireyo dil edifico, lor ek-irar, me renkontris grupeto de roboti, qui anmoze ma silencoze babilis e ridis.

— Bona nokto — li dicis ridetanta.

— Bona nokto — me respondis

— Ka l'infanti di Deo? — me questionis me ipsa. E me ad-iris mea automobilo e for-vehis.

CHE LA LINGUIFERIO

Me prizas uladie promenar, lente trairar la stradi dil urbo, vidar domi, placi, automobili, homi... Hiere, dum vagar, anciena domego atraktis mea atenco ed ecitis mea kuriozeso. Me haltis, e mea regardo falis sur plako fixigita proxim la en-ireyo di edifico. La literi esas kelke efacita, ma on povis ankore lektar:

Linguiferio Bab

— Bonvenez! —

Ek l'internaji venis bruiso infernatra de mashini, de krii, de ridadi ed imperi.

Ta-instante, la chefo ipsa aparis. Il esis alta-statura, magra, bonvolanta homo, qua salutis me per joyoza "bon-jorno!" ed invitis me en-irar.

— En-irez — me pregas. — Ka vu interesesas pri ula linguo, partikulare? Hike vu trovos omno quon vu bezonas. Omna linguifisto o lernanto esas bonvenanta. En-irez, produktez, o simple lernez linguo, segun vua inspireso, prefero o gusto.

Me restis impresita pri ta "produktar".

— Kad esas posibla? Ka ni bezonas produktar lingui?

— En-irez, en-irez, me pregas...Yes!Yes! L'imaginado esas la limito. Hike, irgu povas selektar idiomo, fasonar olu segunvole e balde ek-irar portante nova linguo.

— Ka nova linguo?

— Bone, ne nova, exakte, ma...— ed il insistis: — En-irez! Akompanez me! Probez!

Me kelke en-iris la linguiferio, juste por plu bone vidar la Babilonatra agiteso di homi, komputori, mashini...

Ma, por quo li produktas nova lingui? Ka ni ne havas suficanta?

La magrulo regardis me ridetante:

— Reale, — il dicis — li serchas... li probas developar linguo... perfekta! Ma ne esas nur to, on anke probas salvar lingui desaparinta.

Me cirkum-regardis. Ibe esis afishi pri omna lingui — naturala, artificala — omna-loke an la parieti. Plur amatora linguiferi proximeskis, kun broshuri, paperuyi, propagandili, en sua manui. Uli parolis per linguo inventita, altri montris lerno-libri freshe imprimita. Omni preske samtempe inter-parolis ed inter-diskutis, pri la defekti e qualesi di lia lingui. Li questionis, ka me ad-portabis ula novajo, o quala linguon me intencas studiar o modifikar. Ma kande me dicis a li ke me ne esas interesata, li unope foriris kelke deceptita.

Dum ta poka instanti me balde perceptabis ke la plura lingui ibe ofrata nur esas ulsorta "varietato" di poka e konocata lingui nomizita "artificala".

La direktero konfirmis mea impreso: — La bazala lingui esas poka, — il dicis — e, ad-vere, nia klientaro ambicias maestreso pri la afero, ma nur sucesas ulfoye modifikar, ulfoye alterar, hike, ibe, kelk aspekti di lingui quin, en la pasinto, saji e maestri vere kovis... Uli volas simpligar la pronomi, altri modifikar la verbala konjugado. Ici vizas certena prepozicioni, iti la konjuncioni... Forsan, qua savas, per ta centi, ta mili, ulo fine rezultos. Li esas quaze linguala alkemiisti, serchanta la Linguo, la petro filozofiala kapabla transformar ta kruda materio, ta metali vulgara, ad oro... la linguo perfekta! Ma esis ankore pluse, il durigis: — To esas nur un ek la faki. Esas altra: la fako pri la lingui desaparinta, la fako di la maxim parolata lingui existanta, la lingui inventita e la lingui desaparonta, quale vu ja vidis.

Me dankis, e me adiis, ma, lor ek-irar, me memoris:

— Pardonez, sioro, ma quale ta multi inter-parolas, inter-komprenas?

— Ha! — il regardis me kelke surprizita.

— Li omna komprenas o parolas la Angla.

LA DOMO QUA PAROLIS NUR LA ANGLA

Ka domi parolas?

Yes, moderna domi, kompreneble, domi quala la nova domo di Edibert.

Doktoro Edibert esis sisadek-yara vidvo, richego, tre konocata kirurgiisto, qua grande admiris aparati e mashini avancinta, nova teknologii, vehili moderna, novaji teknologiala.

Il ne rezistabis komprar domo revolucionema, domo ad ol-qua il povis imperar: “apertez pordo” od “en-swichez disko-pleilo, TV aparato”, o mem, “klozez fenestro”, e cetere; domo kun ol-qua il povus inter-parolar, ad ol-qua il povus pozar questioni, exemple: “Domo, quale standos la vetero ca-die? Kad pluvos?”. Il revis pri domo *state-of-the art*.

Me pregas mea kara lektanto ne atribuar a me des-amikala atitudo relate al domi moderna, vehili futurala, novaji — o mem ke, malvolanta, me volas sugestar ke omna domi moderna esas identa al nova domo dil doktoro. Tote kontree.

Por entamar, la simpatiinda doktoro, en l’instanto en qua me komencas ita naraco pri lua des-fortunoza aquiro, ne esis en lua plu bona dii. Evento rara ma prekursora di plu granda katastrofo atingis lu kelka dii ante translojo.

Viro plu kam kalva, preske sen-hara, la doktoro surprizesis da forta stono-grelo en la strado, lor ad-irar, pede, serchar sua automobilo en apuda gareyo. Lua kapo forte atingesis dal grelo e puntizesis da deko de mikra vunduri. Ed anke lua automobilo kelke domajesis da la stona pluvego.

Amiki, kolegi, vicini, ridegis, lor saveskar pri la stranja acidento dil sen-harulo.

Ni esas tala — pronta ridetar pri la mizeri di l'altri.

Schadenfreude, dicas vorto Germana: "noco-joyo"!

Ma nulu — amiko, vicino, kolego — povis imaginar, ta-instante, ke plu granda katastrofo vartas la plumpa, simpatiinda doktoro.

Pos kelka dii, tandem en sua nova domo, risaneskinte pos la trahizera veteral atako, quik pos lojeskar, nia kirurgiisto aceptis vesperala vizito da anciena kolego. Il tre juis fiere introduktar lua admirinda domo ed olua habilesi e kapablesi. E, pluse, lua domo havis mem nomo propra: Doroty.

— Me esis jus pasanta apude, e me volis salutar e komplimentar tu e dezirar kompleta feliceso, tu meritas — dicis amiko e vizitanto, anke lu doktoro. — Esas ne-kredebla — il dicis, pos vidar la fenestri apertesar e klozesar, la lumi acendar ed extingar su, la aerizilo quik suflar, omno segun la imperi — voce — da lua amiko.

E pos rakontar novaji, babiladar dum horo, e joyoze tostar, li adiis.

— Esez tre felica, kolego — dicis la amiko lor departar.

Doktoro Edibert anxiis pri, tandem, juar sua domo... Doroty, restar sola, dum la tri-dia festo, qua jus komencabis. Lua maxim recenta fiancitino, Jacqueline, voyajabis, ed il grantabis dispenso a la tri dom-servistini.

Pos ke lua amiko departis, Edibert duris drinkar ed imperar, parole: — Doroty, klozez pordo dil salono — od — apertez fenestro dil ludo-chambro, od ankore, quik adportigez la glacio-armoro movanta, kun plusa wiskio-botelo. — Ad omna impero, Doroty — to esas, la Domo — quik respondis: "Segun vua imperi, doktoro". — Doroty, verifikez la pendul-horlojo. — La domo regulis la horlojo e deklaris: — Esas dek kloki e kin minuti. — En-swichez la sono-aparato, selektez muziko... — Quala muziko? — lu surprize questionis. — Vu havas pronunco kelke des-facila, doktoro; ka vu povas repetar vua demando, me pregas. — Muziko por des-tensar, por drinkar — imperis Edibert. — Segun vua imperi, doktoro — Doroty, la dom-voco, quik respondis.

— Hum! — murmuris la doktoro. E la muziko balde komencis.

Ed il duris drinkar, juar la muziko, donar plura imperi a Doroty, dum preske un horo. Il fine fatigesis, staceskis: — Doroty, haltigez la muziko, me ad-iras la balno-chambro. — E, kun-portante la wiskio-glaso, il ad-iris.

Il razis sua du-dia barbo, kantetis, grimasis al spegulo, e pose imperis: — Doroty, apertez la dusho-robineto, plenigez la kuvo. — Segun vua imperi, sioro — dicis Doroty.

Edibert en-iris la kuvo, l'aquo-temperaturo esis tre agreabla. Il laxeskis, juis instanti di paco, drinkis sua wiskio, kelke dormetis, pose, komencis forte saponagar su, ma... subite, l'aquo divenis varmega, ne-suportebla. — Doroty, regulez la aquo-temperaturo — il imperis,

Doroty — to esas, la Domo — nur emisis dolca lul-kanto, ultre kelka soni ne-komprenebla.

La doktoro saltis ek la kuvo:

— Mala pesto! Per la diablo, Doroty — il imprekis. — Me esas saponagita, la aquo esas tro varma, la vaporo plenigas la balno-chambro. On nulo vidas sur la spegulo...

Il furioze fulis la pavimento.

Nulo eventis. Il ipsa mustis klozar la dusho-robineto.

Il prenis balno-tuko, vishis la sapono sur sua korpo, sikigis su, metis chambro-robo e ad-iris la salono. — Doroty, Doroty — il klamis, sen ulo obtenar, responde.

Ta-instante, fenestri komencis inter-sequante apertesar e klozesar sen-cese, elektral balayilo aparis an la pordo, en-iris rulante e komencis bruisoze balayar la pavimento. La doktoro furieskis e violente pedo-frapis la balayilo, qua falis inerta. — Ve! To esas la revolto di la kozi, — il imprekis — e tu, Doroty... surda e muta.

En la koqueyo, robineto komencis for-jetar aquo abundante ed inundar la pavimento. Muziko laute iruptis en la koridori; extere, la dom-alarmi sonadis dum kelka sekundi.

— Doroty, Doroty! — imploris la doktoro.

— Parolez Angle, me pregas — dicis Doroty, dolce.

— Ube tu esis? Tu tacis. Esas la kolmo! Esas komedio! Ube esas mea telefonilo portebla? Ha! hike — il klamis. — Me ad-vokos teknikisto. — Ed il serchis la numero telefonala di la firmo ModernHouse.

Pos un horo, teknikisto arivis. — Me esas Jack, injenioro — dicis l'arivanto, lor salutar. — Quo eventis?

— Simple... la tota domo foleskis. Doroty esas ne-funcioniva.

— Ni videz — respondis Jack. — To esas rarajo... E cirkum-regardante: — Doroty, esas me, Jack.

— Bona vespero, Jack — dolce respondis la domo.

— Quo eventis?,

— Segun semblo la doktoro kelke mis-pronuncas la Angla — respondis la Domo. — Me havas difikultaji...

Lor askoltar lo, la mediko frunsis la brovi, sospiris, mute iraceskis.

— Me mustas regardar la kontrolo-centro — dicis l'injenioro e pro ke il ja konocis la domo, il quik ad-iris depozeyo proxim fluro dil duesma etajo, por ibe examenar detale la mekanismi interna di Doroty. La doktoro sequis lu, dum ke l'injenioro kontinue siflis konocata melodio populara, quo plu multe nervozigis Edibert, vartanta sur la fluro.

— Regretinde... ne esas ankore domi qui parolas nia linguo — il komentis.

— Balde, ni havos li, doktoro — l'injenioro respondis. — La industrio laboras pri to. — Ed il quik chanjis kelka peci en la Doroty-mashini. — Yen, probez nun — il fine dicis. — Imperez irgo. — Timide, la doktoro demandis: — Doroty, en-swichez aer-klimatizilo. La domo obediis. Agreabla fresh aero plenigis la domo. — Bone — dicis Jack. — Ta falii esas rara, ma tempope povas eventar. Telefonez, se necesa. — Il adiis.

La doktoro evitis surmenar Doroty per imperi nombroza o sen-censa. Il kelke dormetis, spektis filmi, dineis ed iris dormar plu frue. Nokte, bruiseti suspektinda audesis kelka-loke en la domo, ma nulo eventis.

Tamen, sequanta-matine, lor drinkar kafeo, il surprizesis da bruisego stranja de la kelero. Esis la ventizili, forsan. — Doroty, verifikez la kelero... montrez imajo. La TV-skreno (esis skreno en singla chambro dil domo, mem en la koqueyo) montris ceno obskura. La kelero ne esis lumizita, ma la temperaturo ibe, segun indiki sur la skreno, esis ecesiva. — Doroty, regulez la temperaturo, tu destruktos mea triadekyara vin-kolekto — il klamis. — Segun vua imperi — respondis Doroty. Ma nulo eventis o — lo maxim mala — la keler-kalorizilo mis-funcionis e la kaloro divenis destruktiva. La vino-kolekto esis kondamnata. Doktoro Edibert furieskis, fulis la pavimento itere e restis dezolita dum la cetera parto dil jorno.

Ta jorno e nokto duris plenigesar da falii, da mis-funcioni dil domo. La doktoro intencis ad-vokar itere l'injenioro, ma il deskovris ke la dom-telefonili ne plus funcionas, segun ke monotone repetis Doroty, lor singla telenon-probo.

Il serchis omna-loke sua telefonilo portebla: en l'en-ireyo, la granario, la balkono, la teraso, la gasto-chambro. Ne-utile, il egarabis olu ula-loke e ne sucesis ri-trovar olu. — Per diablo — il itere imprekis, e dum kelka tempo — fakte, hori — il restis sidanta en baskul-stulego, penseme, fumante sigareti, sen irgo imperar. Il nur repetis, por su ipsa, tempope: esas vera fortuno ke Jacqueline ne esas heme.

Il ad-iris examenar la kontrolo-centro apud la fluro dil duesma etajo, ma il quik deskovris ke to esis tasko por profesionani dil ModernHouse, ne por amatori.

Tale pasis la jorno, melankolioze perdita.

Lor nokteskar, il kelke animesis, sideskis en la salono, drinkis wiskio itere, imperis Doroty en-swichar la TV-aparato e movigar la glacio-armoro. La Doroty-Domo, kelke balbutis, vacilis e, fine, obediis, ma dicis: — Esas ulo stranja, doktoro... vua pronunco...

— Kad ulo stranja? Ka me mis-pronuncas? To esas ne-posibla. Explikez... Doroty, me parolas l'Angla ja de multa yari. Me laboris che granda hospitalo en New York, dum tri yari, me operacis deki de maladi, dum parolar Angle e komprenesar da omni, kolegi, maladi, flegistini, employati... e tu dicas ke mea Angla esas kelke stranja...

— Yes, doktoro — tranquile konfirmis Doroty.

Edibert plu furieskis: — Ico nur povas atribuesar a tua mis-funcionadi, Doroty-Domo.

La Domo ne respondis. Bruisi audesis de la lesiveyo, la koqueyo e la laveyo. — Ek-swichez ta aparati e tacigez ta chambri — il imperis. — Yes, doktoro — lente respondis la Domo.

Pos kelka minuti Doroty avertis: — Doktoro, ulu invadis ni. Me mustas klozar ed siglar omna pordi e fenestri, ed startigar mea sekureso-sistemi.

— Yes, esas ulu hike: me! — la doktoro furioze memorigis da Doroty. — Me, la proprietero!

— De nun, me funcionos segun sekures-modo — dicis la Voco. — Nulu povas en-irar, nulu povas ek-irar, nulu povas ek-swichar me; nur Jack.

— E me? — questionis Edibert. — Me... atencez... tua proprietero, tua mastro, me esas hike.

— Nulu, povas ek-irar od en-irar — Doroty monotone insistis. — Pro sekureso — lu ad-juntis.

— Ma to esas ne-kredebla, to esas komedio o, plu bone, tragedio, me esas karcerano en mea propra domo!

Ta-instante plura bruisi, sifladi e sonadi iruptis omna-loke: en la gasto-chambro, la dormo-chambro, la ludo-chambro, la skribo-chambro, la biblioteko. La pendul-horlojo dil salono fole komencis turnar sua aguli. En la koqueyo, la vazaro-lavilo komencis funcionar, en la balno-chambro, la robineti sen-cese spricigis aquo, la balno-kuvo plenigesis e la aquo inundis la koridori. La kalorizilo central plu-grandigis la temperaturo, lampi sen-cese cintilifis omna-loke. Extere, la gazon-arozilo komencis turnar e spricigar aquo. Interne, la kurteni dil salono

ne cesis levesar e decensar. Vaxizilo e polvo-aspirilo startis, ek-iris depozeyo, komencis cirkondar la doktoro. Il abatis li per forta pedo-frapi dum bramar ed emisar altra animal-voci e furioze fular la pavimento.

Pose, surmenita, il sideskis, drinkis plusa wiskio, sospiris. — Esas ridinda — il balbutis. — Ica domo, mea domo, kustis de me plu kam nonacent mil dolari, me regretas.

Il pensis ad-irar la gareyo, prenar l’automobilo, ad-vehar ula loko, ma la domo tota esis klozita. Il ne povis mem ad-irar la balkono. — Doroty, — il klamis — ma la Doroty-Domo ne plus parolis.

La doktoro lore memoris, il havis revolvero ula-loke, il povus pafar al pordo-seruro, ek-irar. Il lore ad-iris sua chambro, ibe trovis revolvero, ma nula kuglo. — Esas ridinda — il dicis a su ipsa, lor decensar a la salono itere. Il lore anke iris serchar skrub-turnilo e borilo, por probar des-skrubagar o borar la seruro. Ma il trovis nulo. Tale la nokto pasis.

Lor la jornesko, dum ankore somnolar, il memoris, la revolvero-kugli esas en tir-kesto en la biblioteko. Il staceskis ed ad-iris. Il prenis paketo de kugli e la revolvero, ad-iris la depozeyo ube stacis la “cerebro elektronikala” dil Doroty-Domo e du-foye pafis kontre olu. — Nun me povas ek-irar, domo maledikita — il ridachis e decensis. Ed il ridetis: — Ma, ante ek-

irar, me celebros mea liberigo. Me drinkos plusa wiskio — il dicis a su ipsa. Il sideskis e drinkis, ma, vice glasedo, il drenis tota botelo. — Domo dil diablo — il tempope murmuris. — Domo maledikita...

Il fole mokis, imprekis, ridis sen-sence dum drinkar. — Me mustas rekuperar mea pekunio. Ka la firmo ModernHouse volas spoliar me? — Pos kelka minuti, il staceskis, apuntis la revolvero vers la TV-skreno dil salono e pafis du-foye. — Doroty, me adias, obliviez me, me divorcas — il ankore klamis.

Pose, il pafis du foye al seruro, apertis la pordo, ek-iris e, de la gazoneyo, duris pafar la kugli restanta vers la domo.

La vicini pavoreskis lor vidar la kirurgiisto — revolvero en-manue, kalsone, mi-nuda, ebria, krieganta — ed ad-vokis la autoritatozi. Policisti e pumpisti balde arivis, ri-konocis la kirurgiisto, questionis lu: — Quo eventis, doktoro? — Ma il ne respondis. Policisto kalmigis lu, prenis lua revolvero.

Du pumpisti en-irigis lu en furgon-ambulanco por duktar lu vers hospitalo.

Dum vehar, la doktoro questionis: — Ad-ube ni iras?

— Ne des-quietesez, restez kalma — pumpisto respondis — Ni ad-iras hospitalo.

— Kad hospitalo? Kad hospitalo qua parolas nur l’Angla?

La du pompisti inter-regardis.

— No, hospitalo qua parolas omna lingui — li respondis.

La doktoro longe sospiris:

— Me ne volas hospitalo qua parolas nur l'Angla.

Konsternata da lua vorti, li konkluzis:

— Viro kompatinda, il dementeskas. — E, quiete, li duris vehar.

GLOSARIO

alienijeno: exterterano.

difikulta: desfacila.

geoglifo: granda-skala desegnuro od imajo facita sur la sulo per aranjar linei o stoni, skrachar la tero, edc, ed ofte parvidebla nur de longa disto o del aero.

masifikar: **1** igar (valori o produkturi ofte rezervata por eliti) konsumebla a la tota socio. **2** normigar (valori, produkturi, eso- e penso-manieri) per amasal komunikili, ordinare kun povrigo di lia qualeso.

publisar: aparigar ulo sub imprimita od elektronikala formo, igante ol acesebla al publiko (enduktita da Juste, uzata en ica verko dal prefacinto, ne dal autoro).

turmeto: turmatra strukturo sur la dorsal (supra) parto di submarnavo, qua salias del aquo kande la navo navigas proxim l'aquo-surfaco. [A *sail* (Usa), *fin* (Britania), F *kiosque*, G *Turm*, H *torreta*, I *torretta*, R ограждение выдвижных устройств]

Herder Sa (pseudonimo dil Brazilian Idisto Sady Miguel Rataichesck) es plu konocata en Idia kom tradukero, ma en lua tir-kesti e komputerala arkivi jacas anke sat granda nombro de verki original. La 16 rakonti qui konstitucas la nuna kolekturo, maxim-granda-parte nekonocata e til nun nepublisita, certe impresos e delektos la lekteri per sua richa vortaro, vivaca naraco, delikata deskripto, e diverseso di temi (amikeso, religio, avideso, krueleso kontre animali, vicinal relati, la mestiero skripteral, exterterani, roboti, spacal voyaji e, precipue, plur-foye, lingui!

